

Наша Ніва

П Е Р Ш А Я Б Е Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у пятніцы

«Пераемніка ня будзе»

Лукашэнка падводзіць вынікі 10-годзьдзя.

старонка 2

Пятро Ялфімаў

Поп-рок-голас-2004.

старонка 2

Бізнэс на муляжах

Замест старога Менску — зона дзелавых кантактаў.

старонка 4

Чаго ад нас чакаюць жонкі

Хто мы і як харчваемся.

старонкі 8, 15

КАМЭНТАРЫ

Чалавек, які зьмяніў сьвет

Некалі ён сам казаў, што будзе кіраваць 12 год. Аднак сёньня, калі канец блізкі, яго самога і яго акружэньне апанавалі страх. Артыкул Аляксандра Фядуты. Старонка 11.

ГУТАРКА

«Мы перамаглі племя мурынаў»

«У Беларусі людзі вымушаны карыстацца чужой мовай, нават ня ведаючы пра існаваньне моўнага шчасьця. Для гэтага і існуюць рок-гурты: яны дазваляюць нейкім чынам дакрычацца». Піт Паўлаў. Старонка 12.

ПІЛЯЗОПІЯ

Няма Акудовіча, акрамя Акудовіча

Слышны філэзаф прэзэнтэцыйнай сваёй кнігі «Разбурьць Парыж» зруйнаваў ня толькі радзіму мысьляроў ды парфумы, а й традыцыі правядзеньня імпрэзаў. Старонка 14.

ЛАД ЖЫЦЬЦЯ

Прыпыняючы рэчаіснасьць

Адправілі мяне на курсы павышэньня кваліфікацыі. У адпаведную ўстанову мусіў езьдзіць трошку пазьней, чым звычайна на працу. І вось у гэтае «трошку пазьней» зрабіў я дзіўнае для сябе адкрыцьцё. Калі большына гараджан ужо колькі гадзін парыцца на сваіх працоўных месцах, іншая іх частка толькі ўстае зь лежкаў, каб выправіцца ў краму па «шмурдзяк». Калі ў першы дзень курсаў давалася пабачыць гэтыя брунатыя апухлыя здані, гэтых жывых мерцвякоў, што шамацелі да віна-гарэлачных прылаўкаў, падумалася — выпадковасьць. Аднак і на другі, і на трэці, і на дзясяты дзень познаранішня карціна не зьмянялася. Такая сабе абьдзёншчына. Прадавачкі ж, як выглядае, даўно прызвычаліся да сваіх пастаянных кліентаў і, калі ў гуморы, разумеюць тых з паўслова.

Працяг эсэ Сяргея Балахонава на старонцы 8.

Сяргей Салаш — прыроджаны палітык з афіцэрскай сям'і

Сяргей Салаш да 16 гадоў ня жыў у Беларусі, па-беларуску ведаў два словы — «цукеркі» і «запалкі». Нацыянальная сьвядомасьць у ім абудзілася, калі сям'я вярнулася ў Беларусь. Але 1 верасьня 1994 г., пасля прэзыдэнцкіх выбараў, страшна незадаволены іх вынікам, Сяргей даў сабе слова ўсё рабіць па-беларуску. І ў тэхнікуме на свае грошы выдаваў газэту накладам 30 асобнікаў. Салаш-палітык здзейсніў тое, што мільёны лічаць немагчымым. Калі на мясцовых выбарах 2003 г. у Печах, барысаўскім вайсковым гарадку, дзе палова выбарцаў — салдаты знакамітае вучэбкі (72-га аб'яднанага вучэбнага цэнтру), Салаша не зарэгістравалі як кандыдата, большасьць (!) выбарцаў прагаласавала супраць усіх! Салаш пэўны: будучыня за палітыкамі новага тыпу, якія трымаюць жывы кантакт з выбарцамі. Ягоняя словы падмацоўвае круты жыцьцёвы досвед. Праці палітыкаў з пакаленьня Салаша Лукашэнка — учорашні дзень. Новая гутарка з сэрыі «пакаленьне next». Старонка 3.

АНДРЭЙ ЛЯНКЕВІЧ

ПАЛІТЫЧНЫ КАМЭНТАР

Рэфэрэндум сарваны

Напярэдадні 20 ліпеня ў «НН» трапілі дзьве незвычайна цікавыя навіны. Першая — у супрацоўнікаў Савету Міністраў пад пагрозай званьнення зьбіраюць подпісы за падаўжэньне прэзыдэнцкіх паўнамоцтваў да 10 гадоў. Стала таксама ведама, што днямі ў дзяржаўныя газэты прыйшоў матэрыял БелТА пра ініцыятыву працоўных калектываў аб правядзеньні рэфэрэндуму. Аднак праз гадзіну матэрыял быў адкліканы. Сьстэма рыхтуецца, дае ўчэцкі інфармацыі, але ні 3-га, ні 20 ліпеня кампанія не стартвала. Гэтаму могуць быць толькі два тлумачэньні. Пра першае гавораць сацыёлягі. Выбарцы больш чым скептычныя да ідэі трэцяга тэрміну і пажыцьцёвага прэзыдэнцтва.

«Ці прагаласуе народ за мяне ў 2006 годзе, гэта пытаньне», — прызнаўся А.Лукашэнка. А трэба ж не папяроявая перамога на рэфэрэндуме, а чыстая. Яна б забясьпечыла інэрцыю на прэзыдэнцкія выбары і мінімізавала неабходнасьць зваротаў да на-

роду ў наступным дзесяцігодзьдзі. Як і бясконцыя ўчэцкі інфармацыі, 4-гадзінны сэанс калектывнага гіпнозу на ўсіх тэлеканалах меў запэўніць: Лукашэнка — гэта непазьбежнасьць, трэці тэрмін — гэта непазьбежнасьць. Што б ні пыталіся журналісты, усё адно адказы будуць тыя самыя, што краіна чула ад 1996 г., і збуджаны Ёрал Рамдракавіч будзе маячыць за сьпінамі запрошаных. Шчоўкай ні шчоўкай, зьмірыцца мусова. Кіем гары не падапрэш.

Другое тлумачэньне. Пэўнасьці, якія час правядзеньня і фармулёўка пытаньня лукашэнкаўцам найвыгаднейшыя пры такой халоднасьці грамадзтва, у іх няма. І нічога новага, як выявілася з гаварыльні 20 ліпеня, прапанаваць краіне яны ня могуць.

Рэфэрэндум зрываюць занадта сьвядомыя грамадзяне, якія ня вераць у непазьбежнасьць. Нездарма асобныя палітыкі так ненавідзяць беларускае слова «сьвядомы».

Барыс Тумар

Улады ўжылі сілу проці іншадумцаў

Як толькі на плошчы Якуба Коласа зьбіралася гуртам хоць 20 чалавек, шарэнга амонаўцаў выпіскала іх у двары. Усіх, хто ўзьнімаў лезунгі (у «Зуброў»): «Ачысьці свой розум!», арыштоўвалі (фота — старонка 10). Затрымана 57 чалавек, у тым ліку Сяргей Скрабец, нягледзячы на дэпутатскую недатыкальнасьць. Дзясяткі даішнікаў арганізоўвалі заторы спачатку на праспэктэ, а пасля на вуліцы Коласа, кудую дэманстранты скіраваліся да парку Бангалор. Так сілы бясьпекі імкнуліся сарваць сустрэчу дэпутатаў з групы «Рэспубліка» з выбарцамі 21 ліпеня.

Нягледзячы на гэта, на мітынг сышлося паўтары тысячы ўдзельнікаў. Жанчынам арганізатары дарылі кветкі. Марозіва ж, прывезенае для дзяцей, забралі амонаўцы. Канфіскоўвалі яны і «няправільныя» транспаранты. Кваліліся й на паветраныя шарыкі, але іх адбіў Уладзімер Парфяновіч. Былі дэлегацыі з Бабруйска, Жодзіна. Віцебскую дэлегацыю перахапілі ў Талачыне і ссадзілі з аўтобуса.

Прамоўцы асудзілі Лукашэнкава кіраваньне краінай і ідэю трэцяга тэрміну. У Парфяновіч параўнаў Канстытуцыю з дзяўчынкай: «У 96-м яе згвалцілі адзін раз, а цяпер хочучь згвалціць зноў».

Вераніка Дзядок, Аркадзь Шанскі

П Л Ы Н Ь С Ь В Я Д О М А С Ь Ц І

«Пераемнік ня будзе»

«Зраднакаў, адшчапенцаў і ваўкоў у авечай скуры народ разглядзіць. Калі не разглядзіць, мы яму дапаможам» (пра свабодныя выбары і іншадумцаў).

«Пургурдэса ня знаю, значь не хачу і яго нага дакладу не чытаў. Яго пусьцілі ў страну, а ён уехаў і плонуў у душу» (пра беспакарнасьць вінаватых у палітычных забойствах).

«У цяперашні час праблемы з інвэстыцыямі, асабліва замежнымі, у Беларусі няма» (пра эканамічныя поспехі).

«Калі з Масквы вязуць 180 тыс. даляраў — 90 тысяч Марыніч, 90 тысяч Фралоў — калі фінансуецца апазыцыя з маёй Расеі, мяне гэта непакоіць... Гэта [ім даюць] нашы валацужныя былыя генэралы, што падрабляюць на старане. Ня трэба пад гэта падвизваць ФСБ» (пра Расею).

«Юшчанка — нармальны, моцны, адказны палітык. Януковіч — увогуле беларус, практык, моцная асоба» (пра Украіну).

«...я ж яго на памыйніцы знайшоў» (пра падбор рэктараў у дзяржаўныя ВНУ).

«Пасол — гэта твар прэзыдэнта» (пра паслаў Яго Вялікасьці).

«Хай палітычныя партыі разбіраюцца самі, структуруюцца, тады хай звернуцца да мяне, тады я звярну на іх увагу» (пра канстытуцыйную манархію).

«Для інвэстараў вялікае дабро, калі нейкі праект будзе разгледжаны асабіста ў прэзыдэнта» (зноў пра эканамічныя поспехі).

«Усіх расейцаў вырашылі выслать з краіны нацыяналісты ў 90-х» (калі хто ня памятае).

«Пераемнік ня будзе» (пра будучыню).

Стаміўся на корце

З усяго сказанага А.Лукашэнкам на прэсканфэрэнцыі асабліва абуралі словы пра датэрміновую пэнсію. «Калі я ня буду прэзыдэнтам, хутчэй за ўсё, я нічым ня буду займацца. Адзінае, што я папрасіў бы ва ўладаў, — каб мяне папросту за мае заслугі адпусьцілі на пэнсію». Бо, маўляў, «прылічна стаміўся за гэтыя гады». Мы таксама за гэтыя гады прылічна стаміліся, хоць працавалі не на тэнісных кортах. Чаму 50-гадовыя трактарысты, дактары, настаўнікі мусяць працаваць да 2014-га, а чыноўнік Лукашэнка будзе выключэньнем? Хай шукае пасля прэзыдэнцтва іншую работу і выпрацоўвае стаж.

Вацлаў Зьвяруга

Беларусы жывуць доўга, але бедна

У індэксе разьвіцця чалавечага патэнцыялу, які рыхтуецца на замову Праграмы разьвіцця ААН, Беларусь апусьцілася з 53-га на 62-е месца. Тым самым перайшла з групы з высокім узроўнем ЧР у групу сярэдняга ўзроўню. Разьмясьцілася Бела-

рус у сьпісе акурат паміж Панамаю і Тонга. З краінаў СНД Беларусь абягнула Расея (на 57-м месцы). У Беларусі вялікая працягласьць жыцьця, але нізкі ВУП на душу насельніцтва. Украіна займае 70-е месца, Эстонія — 36-е, Літва — 41-

е, Латвія — 50-е. На 1-м месцы паводле рэйтынгу — Нарвэгія.

Даклад аб чалавечым разьвіцці сьлёта прысьвечаны культурнай разнастайнасьці. У дакладзе гаворыцца, што стабільнасьць разьвіцця залежыць ад таго, ці могуць людзі весці

той лад жыцьця, які яны самі абяруць, і гарантаваць, што за абраньне сваёй ідэнтычнасьці яны ня будуць пазбаўлены права карыстацца паслугамі адукацыі, будуць мець роўны доступ да судоў, удзелу ў палітыцы.

Вераніка Дзядок

Ф Е Л Ь Е Т О Н

Паста нумар адзін

Працікал сакрэтнага паседжаньня праўленьня кампаніі «Луколгейт»

Дырэктар: Сядайце. Я сабраў вас, каб паведаміць, што не задавалены вашай работай. Як сьведчыць статыстыка, папулярнасьць нашай зубной пасты падае. Усё больш і больш учораўшнік спахыўцоў аддаюць перавагу «Эўрадэнту». Адзел продажаў, што там у вас? Якія захады прымаюцца?

Першы Мэнэджэр: Штотыдзень ствараюцца новыя рэкламныя ролікі, якія дэманструюцца ў найлепшы час — у нядзелю ўвечары на нашым Бяззубым Тэлеканале.

Асабліва ўвага ў іх надаецца разьвіянчанню...

Дырэктар: Рэклама! Вы толькі й знаеце, што канкурэнтаў у брудзе тапіць! Крычыце, што ад «Эўрадэнту 5+» будзе карысць. А між тым ходзяць чуткі, што паражонны ім зубы здымалі з натуры ў роце аднаго з найвышэйшых мэнэджэраў нашай кампаніі... Дзе пазытыў? Дзе становічы вобраз «Луколгейту»?

Першы Мэнэджэр: ...

Працяг на старонцы 16.

Поп-рок-голос-2004

Пятро Ялфімаў

Выступ пераможцы «Славянскага базару» Пятра Ялфімава музычны крытык Зьміцер Падбярэскі лічыць «безагэляцыйнай перамогай».

Ялфімаў нарадзіўся ў 1980 г. у Магілёве ў сям'і музыкаў. Мае польскія, расейскія і беларускія карані. Скончыў Магілёўскі гімназію-каледж музыкі й харэаграфіі. Чатыры гады быў салістам студыі «Дубль «В» і стаў ляўрэатам тэлеконкурсу маладых артыстаў эстрады «Зорная ростань-96». Спрабаваў свае сілы ў КВК: выступаў з музычнымі нумарамі ў камандах БДУ і Расейскага інстытуту дружбы народаў.

У 1998 г. паступіў у Акадэмію музыкі. Гэта не перашкодзіла яму супрацоўнічаць зь некалькімі рок-гуртамі. У складзе «Эгоіста» ў 2002 г. удзель-

нічаў у польскім конкурсе «Noc bluesowa». Журы было ў захапленні ад вакалу Пятра, але прызу вырашылі не прысуджаць, бо музыка гурту была няблэзавай. «Калі мы сёньня дамо прыз беларусам, дык яны наступным разам Павароці прывядуць. Што тады будзем рабіць?» — казалі ў кулоарах сябры журы.

У 2003 г. Пётар увайшоў у «Песьняры», сьездзіў на падпеўках на «Эўрабачаньне». Калі паўстала пытаньне — або «Песьняры», або Віцебск, Ялфімаў сышоў зь «Песьняроў».

«Ялфімаў можа сьпяваць любую музыку. Ня ведаю, куды ён будзе разьвівацца далей, але найбольш натуральна для Пятра гучаў бы поп-рок», — кажа З.Падбярэскі.

АВ

Сьвята нацыянальнага яднаньня

27 ліпеня 1990 году Вярхоўны Савет яшчэ БССР аднагалосна прыняў Дэкларацыю аб сувэрэнітэце. Гэта быў знакавы момант: з ідэяй незалежнасьці Беларусі, якую вылучыў рух нацыянальнага адраджэньня, пагадзіліся ўсе парламэнцкія палітычныя сілы. Незалежнасьць не забавілася з надыходам. 27 Ліпеня было дзяржаўным сьвятам у 1991—96 г. і мае ўсе шанцы вярнуцца ў календар. За гэта варта ўзьняць келіх.

Н А В І Н Ы

Выкрадальнік Завадзкага на свабодзе

Паводле інфармацыі «БДГ», з калёні выпушчаны Сяргей Савушкін, які тры гады таму быў асуджаны на 12 гадоў за ўдзел у выкраданьні апаратара Зьмітра Завадзкага. Забойства тады даказаць не ўдалося, бо не знайшлі цела. Савушкіна асудзілі як удзельніка групы Ігнаціўча, якую абвінавачвалі і ў шматлікіх забойствах. На свабоду яго выпусьцілі нібыта за «прыкладныя паводзіны». Пра Зьмітраў лёс афіцыйна «нічога не вядома», а першы з групы Ігнаціўча ўжо гуляе.

Атака на расейскае печыва

Міністэрства замежных справаў пачало антыдэмпінгавы разбор імпарту ў Беларусь цукерак, печыва й шакаляду. З 2001 да 2003 г. доля імпартаванага пячэньня на рынку вырасла з 23 да 52%, шакаляду — з 72 да 81%, кара-мэлі — з 8 да 17%. Справа скіраваная супраць расейскіх і ў невялікай ступені — украінскіх вытворцаў. Паводле яе вынікаў могуць быць ужыты антыдэмпінгавыя захады.

Кніга Лявонава

Новая брашура экс-міністра сельскай гаспадаркі Васіля Лявонава называецца «Бяз права на памылку». Яна складаецца з адказаў на пытаньні, якія журналісты і простыя людзі задавалі аўтару за апошнія гады.

Сьпіс беларускіх мільянераў

На інтэрнэт-сайце «Batke.net» зьявіўся новы скандальны артыкул Уладзімера Мацікевіча — аўтара кнігі «Нашэсьце» пра А.Лукашэнка. Гэтым разам Мацікевіч друкуе сьпіс 56 беларускіх мільянераў. Калі верыць аўтару артыкулу, самы багаты чалавек Беларусі — гэта А.Лукашэнка. На другім месцы — Уладзімер Пефціёў, куратар «Белтэх-экспарту», кампаніі, што гандлюе зброяй. Большасць у сьпісе складаюць цяперашнія і былыя высокія чыноўнікі. Праўда, аўтар ня піша, адкуль у яго такія зьвесткі.

Змаганьне ліцэістаў Прыднястроўя

Настаўнікі, вучні й бацькі забарыкаваліся ў будынку малдаўскага ліцэю ў Бэндэрах, пратэстуючы супраць закрыцьця гэтае школы. На мінімум тыдні ўлады не прызнае Прыднястроўскае рэспублікі заявілі пра забарону школ, якія вядуць навучаньне на малдаўскай мове з лацінскай графікай. Такіх школ восем, у іх навучаецца 4 тыс. дзяцей.

Вугорскі Галівуд

За 28 км ад Будапэшту ў Этыеку да канца 2005 г. паўстане суперсучасны павільён для кіназдымак — найбольшы ў сьвеце, памерам 6069 кв. м, нават з басэйнам для падводных здымак, ня горшых за тыя, за якія апаратар «Тытаніка» атрымаў «Оскар». У праект інвэставана 180 млн даляраў.

МБ, БелаПАН

Бум б'е па нас

У Польшчы — бум імпарту патрыманага аўтамабіляў. За травень палкі прыгналі 50 тыс. машын, а за чэрвень — аж 113 тыс. аўта — гэта больш, чым беларусы купляюць за год. Усё таму, што Польшча ўвайшла ў Эўразьвяз і вымушана была скасаваць мыты на імпарт аўтамабіляў. Бум непрыемна адаб'ецца на беларусах: цана патрыманага машын у Нямеччыне расьце.

МБ

Сьпякотныя дні, лагодныя ночы

Нарэшце прыйшло сьпякотнае лета. Сьноптыкі абяцаюць, што тэмпература, не ніжэйшая за 23—25 градусаў, пратрымаецца ня менш за тыдзень. І надзвычай цёплыя ночы: ня менш за 17 градусаў. Вада ў азёрах Беларусі нарэшце прагрэлася больш чым да 20 градусаў. Пара плаваць!

Палітык новага тыпу

Працяг са старонкі 1.

«НН»: Сяргей, ваша ініцыятыва «За чысты Барысаў» распрацавала першую ў Беларусі стратэгію разьвіцьця рэгіёну. Адкуль зьявілася ідэя і ці ёсьць шанцы некалі гэтую стратэгію рэалізаваць?

Салаш: Ідэя аб стварэньні стратэгіі разьвіцьця лунала ў паветры яшчэ перад прэзыдэнцкімі выбарамі, але тады нам не было калі і не было кадраў для такой працы. Нам патрэбны інтэлектуальны грунт перад парламэнцкімі выбарамі. Мы жадаем паказаць выбарнікам, што ідзём у парламэнт з канкрэтнай праграмай і намерам яе рэалізаваць.

Ці магчыма? Многія пункты немагчымыя без зьмянення агульнапалітычнае сытуацыі ў краіне. Некаторыя з гэтых пунктаў можна было б вырашаць і цяпер, але для гэтага трэба мець нейкія рычагі ўплыву, і адным з такіх рычагоў можа быць дэпутаткі мандат дэпутата ПП, за што і будзем змагацца.

«НН»: Чаму ў Барысаве няма ніводнага дэмакратычнага дэпутата ў гарсавета? Ці былі нейкія вашы пралікі?

Салаш: У нас было дастаткова моцных кандыдатаў, але ў Барысаве мясцовыя ўлады кансэрватыўныя, адміністрацыя доўга не мянялася. Большасьць дэмакратычных кандыдатаў у Барысаве папросту нахабна не зарэгістравалі.

«НН»: Як ты сябе адчуваеш, ня маючы ніякага афіцыйнага статусу, ня маючы ніякіх паўнамоцтваў, але пры гэтым так шмат працуючы для гораду?

Салаш: Я сябе адчуваю выдатна, проста як рыба ў вадзе, бо ведаю, што мяне падтрымліваюць людзі. Гэта можна назіраць, калі іду па мясцовай акрузе: мяне пазнаюць, вітаюцца. Людзі ведаюць, што я здольны ўплываць на рашэньні гарадзкіх уладаў, хоць і ня маю дэпутатскага мандату. І я рэальна здольны ўплываць, але ня сам як асоба, а дзякуючы людзям. Калі падтрымка ёсьць і ўлада фібрамі сваімі гэта адчувае — усё ўдасца.

Узімку мы правялі рэкламную кампанію па пераводзе камунальнай гаспадаркі Печаў на баянс Барысава, вывелі яе з падпарадкаваньня Міністэрству абароны. Бо Міністэрства толькі адбірала грошы ў жыхароў і нічога не ўкладала ў мікрараён, а Барысаў таксама адмаўляўся гэтым займацца: камунальная гаспадарка нам не належыць — выжывайце самі. Мы сабралі 500 подпісаў за тры дні, і сабралі б яшчэ больш, каб было больш часу. І адразу гарсавет прыняў праграму па 4-гадовым пераводзе камунальнай гаспадаркі Печаў на баянс Барысава. Гэта адбылося пад уплывам збору подпісаў. Па выніках гэтага мы праінфармавалі людзей і паабяцалі ім улетку заняцца печанскімі дарогамі, якія ў дрэнным стане. Увесну ў вайсковы гарадок прыехаў старшыня гарвыканкаму, а таксама старшыня ФПБ Козік, які дагэтуль у Печах ні разу не зьяўляўся, а пры канцы траўня дарога была адрамантаваная. Мы шляхам апытаньня людзей склалі праблемныя пашпарты мікрараёнаў, так што цяпер ведаем, што трэба рабіць, калі прыйдзем да ўлады. Працуючы зь людзьмі, мы разумелі, наколькі для іх важная праблема чысьціні і нармальнага жыцьця ў горадзе. Мы правялі інфармацыйную кампанію за ўсталяваньне дамафонаў у пад'ездах — калі раней у маёй акрузе толькі два пад'езды мелі дамафон, то цяпер — адсоткаў семдзясят.

«НН»: Годзе пра гаспадарку. Чым захапляецца малады палітык Салаш?

Салаш: У дзяцінстве і юнацтве я займаўся футболам і на гімнастычных прыладах, бо жыў у вайсковых гарадках і ўвесь час бавіўся на вайсковых фізкультаб'ектах. Раней я глядзеў усе чэмпіянаты, а цяпер у мяне папросту няма вольнага часу. Я не разумею, што гэта такое. Я ўвесь у палітыцы. Адключаюся крыху хіба толькі тады, калі еду ў электрычцы, але тады я чытаю. А наагул футбол — маё велізарнае захапленне. Мая нацыянальная сьведомасьць пачалася зь менскага «Дынама». Гэта быў пачатак 80-х гадоў, і калі «Дынама» выйгравала, я адчуваў, што я беларус, і ганарыўся. Але тады я быў беларус безь беларускай мовы, не разумеў, што мова — гэта важна, для таго каб адчуваць прыналежнасьць да нацыі.

«НН»: І як жа ты стаў беларусам з мовай?

Салаш: Я дзіця з афіцэрскай сям'і, пяць год мы жылі ў Нямеччыне, потым у Туркмэністане, затым у Саратаве. Да беларускай мовы ў мяне заўсёды было вельмі пшчотнае стаўленьне дзякуючы вёсцы на Слонімшчыне, маім дзядам і бабулям. І я заўсёды думаў, што ведаю беларускую мову. Але аднойчы ў Нямеччыне мой сябра-грузін кажа: «Скажы што-небудзь па-беларуску», — а я нічога ня мог сказаць, акрамя «цукеркі» і «запалкі». Мне было страшна сорамна, і з гэтага я пачаў вывучаць... грузінскую мову. Дагэтуль памятаю зь яе некалькі слоў. Першая кніжка, якую я прачытаў па беларуску, — кніга народных казак «Людзей слухай, а свой розум май». Я быў проста ў захапленні ад яе і, калі мы жылі ў Нямеччыне, усё ўспамінаў гэтую кніжку. Калі мы прыежджалі ў адпачынак у Беларусь, я заўсёды шукаў яе, і аднойчы знайшоў. Цалкам русіфікаваны хлопчык яе перачытаў і быў шчаслівы: гэта была мара дзяцінства — зноў знайсці яе. І трэці раз я яе перачытаў, стаўшы чалавекам сьведомым, — у аднаго свайго выбарніка я выпадкова яе заўважыў на паліцы і напрасіў пачытаць.

Я сустрэў развал СССР у Ашгабадзе, там скончыў школу. Нацыянальная сьведомасьць ува мне абудзілася, калі мы вярнуліся ў Беларусь у 1992 г., я паспрабаваў пачытаць па-беларуску, гэта быў часопіс «Беларуская мінуўшчына». Я пачаў чытаць гэты часопіс, для мяне гэта было да такой ступені складана, што цяжка ўявіць. Але гэта мяне захапіла, я прачытаў часопіс ад нумару выданьня і да выходных зьвестак. Актыўна размаўляў па-беларуску я пачаў з 1 верасьня 1994 г., пасля прэзыдэнцкіх выбараў, бо я быў страшна незадаволены іх вынікам. У гэты час я навучаўся ў Жодзінскім палітэхнікуме. І з 1 верасьня вырашыў, што усё — усе кантрольныя, курсавыя і адказы — я буду рабіць па-беларуску. Мы рабілі гэта разам зь маім сябрам Андрусём Кучынскім. На клясных гадзінах ладзілі выступы пра Курапаты і іншыя балючыя тэмы...

«НН»: Якія твае прагнозы на выбары ў палату прадстаўнікоў?

Салаш: Спачатку пра сябе. Я перакананы, што ў мяне ёсьць і будзе дынамічная кампанія незалежна ад таго, ці зарэгіструюць мяне. Я перакананы ў тым, што за мяне пажадае аддаць голас большасьць выбарнікаў. Хаця ў прынцыпе атрыманы мандат — гэта не самамэта. Для мяне важна, каб людзі сьведомы ішлі на выбарчыя ўчасткі і ведалі, за каго альбо супраць

СЯРГЕЙ САЛАШ

каго галасаваць. Таму што цяпер, абыходзічы кватэры, мы сутыкнуліся з тым, што 99% людзей ня памятаюць, за каго яны галасавалі на мінулых выбарах год таму. Я хачу, каб яны галасавалі, ведаючы за каго, і памяталі прынамсі праз год, за каго яны аддалі свой голас. Я ўжо цяпер магу сказаць абсалютна адкрыта, што буду браць у свае рукі ўладу ў Барысаве, калі не цяпер, то ў 2007 г., на мясцовых выбарах.

«НН»: І якое будзе тваё першае рашэньне ва ўладзе, што б ты хацеў першае зрабіць для сябе, для Барысава?

Салаш: Чыста па-чалавечаму я хачу бы хача б тыдзень адпачыць. Што першае зрабіць для Барысава — гэта насамрэч вельмі складанае пытаньне. Я думаю, што найперш я прыйду ў гарвыканкам і паразмаўляю з кожным, хто там працуе. Я паспрабую наладзіць нармальныя дзелавыя і эмацыйныя кантакты. А далей я буду выконваць тыя пункты сваёй праграмы, якія людзі падтрымаюць.

«НН»: Што табе дае сілы для такога змаганьня?

Салаш: Людзі, людзі і яшчэ раз людзі! Калі людзі мяне сустракаюць, паціскаюць рукі, кажуць: «Мы вас

БІАГРАФІЯ

Сяргей Салаш нарадзіўся ў 1974, скончыў Жодзінскі палітэхнікум па спецыяльнасьці тэхнік-тэхноляг, пасля — гістфак БДУ. З 1998 узначальвае нефармальны Барысаўскі цэнтар грамадзкіх ініцыятываў «Скрыжаваньне». Жанаты, жонка Вольга — настаўніца гісторыі. Маюць дачку Дамініку.

даўно ня бачылі, а як ваша дачушка?» — гэта мяне натхняе. Многія тэлефануюць дахаты, проста каб я іх выслухаў. Яны ведаюць, да каго ім зьвяртацца.

«НН»: Ці бывае табе страшна за нешта?

Салаш: Я звычайны нармальны чалавек са сваімі страхамі, забобнамі і слабасьцямі. Часам мне хочацца проста адпачыць і забыцца на ўсё. Часта падчас мясцовых выбараў 2003 г. перад тым, як выйсьці на людзі, я да поўдня мог, умоўна кажучы, папраўляць гальштук на сабе і знаходзіць тысячу прычын, каб не выходзіць. Бо гэта вялікі псыхалогічны стрэс. Цяпер я адчуваю грамадзкую падтрымку, але ўсё роўна перажываю. Зранку ў мяне можа быць дрэнны настрой, калі думаю: «Які жах! Як шмат мне яшчэ трэба зрабіць! А ці зраблю я ўсё тое, на што наважваюся?» Гэта цісьне. Але бываюць дні, калі сустракаеш прыгожых і разумных людзей, калі выконваеш усё, што заплянаваў на гэты дзень.

«НН»: Напэўна, як палітык ты мусіш увесь час кантраляваць сябе, каб добра выглядаць, і ня можаш дазволіць сабе расслабіцца, выпіць лішні раз піва?

Салаш: Адказнасьць перад людзьмі адчуваю заўсёды. Але што да тычыць выпіць, дык ніколі ня меў такіх схільнасьцяў.

«НН»: Ты сябар Партыі БНФ. Як гэта ўплывае на твой імідж?

Салаш: Сёньня я старшыня гарадзкой барысаўскай арганізацыі Партыі БНФ. Пра Фронт я ўпершыню пачуў у войску ў Ваўкавыску як пра нешта, на жаль, страшнае і змрочнае. Я ж да 1992 г. у Беларусі амаль ня жыў. А цяпер, я думаю, дзякуючы маёй папулярнасьці ў Барысаве трохі падмаецца і папулярнасьць Фронту, у тым ліку і ў вайсковым гарадку Печы. Цяпер са мной працуюць многія людзі, якія думалі, што БНФ — нешта далёкае ад іх, але яны бачаць мяне, прадстаўніка партыі, які разумее і вырашае іх праблемы і можа быць гуткім.

«НН»: Як ставіцца твае сваякі да тваёй палітычнай дзейнасьці?

Салаш: Жонка мяне падтрымлівае. Хаця ёй даводзіцца цяжка: яна не зусім публічны чалавек і трохі пабойваецца. Затое калі нешта ўдаецца — яна шчаслівая. У бацькоў свае перакананьні. Яны галасавалі за Лукашэнку ў 2001 г., бо «не было за каго галасаваць». Калі я ішоў на мясцовыя выбары, яны былі перакананыя, што ў мяне нічога ня выйдзе, што мяне затопчуць. А калі яны ўбачылі, што людзі кажуць: «Мы толькі за Сяргея!» — яны па-іншаму пачалі ўспрымаць. Яны не разумеюць да канца гэтай сыстэмы. Яны кажуць: цябе ўсё роўна ўлада не прапусьціць. Але што мне гэтая ўлада? Я не зьбіраюся заручацца яе падтрымкай і я ніколі не заручыся ёй: мы занадта розныя.

«НН»: Ты падаешся прыроджаным палітыкам. Дзе навучаўся ты зносінам зь людзьмі?

Салаш: Я гэтаму нідзе не навучаўся, выйшла нежак само сабой. Насамрэч у дзяцінстве і юнацтве я быў вельмі сарамлівым: размаўляючы зь дзясцатамі, я заўсёды чырванееў. Таварыскі я быў толькі для сваёй кампаніі. Цяпер я разумею, што ў гэтых кампаніях я быў лідэрам. А ўменьне кантактаваць прыйшло з часам.

Гутарыла Вераніка Дзядок

Захаваць. Яшчэ раз захаваць

Заводы запушчаны, калгасы захаваны, засталася разьвіць гістарычную спадчыну

Сяргей Харэўскі

Прыманьне розных ахоўных пастаноў, што датычаць аховы помнікаў Менску, — традыцыя надзвычай даўняя. Шмат даўнейшая, чым гэта можа сабе ўявіць сёньняшня ўлада. Бо нядаўна прыехала.

Першы раз здабыткі старадаўняга Менску былі ўзяты пад дзяржаўную ахову адмысловай пастановаю Савету Народных Камісараў БССР ажно ў 1926 г. Пасьля шматкроць прымаліся паасобныя рашэньні па канкрэтных помніках. Пераважна гэтыя рашэньні тычыліся іх «разбору», што паводле бальшавіцкага эўфэмізму азначала зьнішчэньне. Гэтак, у Менску ў 1930-я гады былі зьнішчаны дзясяткі ўнікальных помнікаў, разам з найстарэйшым Петрапаўлаўскім саборам у Верхнім горадзе.

Па вайне статус помнікаў і нават іх частковая кансэрвацыя пасьля 1945 г. не перашкодзілі ўзарваць кляштарты з касцёлкамі дамініканцаў, бэнэдыкцінак, францішканцаў.

Але за брутальнымі прыйшлі новыя часы. Згодна з пастановай прэзыдыюму Цэнтральнае рады Беларускага добраахвотнага таварыства аховы помнікаў гісторыі і культуры ад 27 красавіка 1972 г. «Аб вызначэньні архітэктурнай і горадабудавальнай спадчыны ў старажытных гарадах БССР», была праведзена немалая праца з мэтай аховы помнікаў пры далейшым праектаваньні. Менавіта тады, праз год, у 1973 г., былі вызначаны ахоўныя зоны Менску, з уключэньнем у іх Археалагічнага запаведніку «Менскае замчышча». Дарэчы, прапанаваная тады плошча аховы была куды сьціплейшая за сёньняшнюю. Дэталёвае абгрунтаваньне, шырокі розгалас і публікацыі ў прэсе не пашкодзілі, аднак, далейшаму зьнішчэньню гораду.

Нарэшце, у лютым 1979 г., ужо пасьля шматлікіх непасрэдных страт, анамбл Верхняга гораду быў-такі ўзяты пад афіцыйную ахову дзяржавы. А ў сакавіку 1980 г. бюро Менскага гаркаму КПБ і Менгарвыканкам прынялі пастанову (*sic!*) «Пра рэканструкцыю гістарычнай часткі Менску». Да таго ж былі вызначаны асобныя ахоўныя зоны Чырвонага касцёлу, касцёлу Святога Роха і г.д. Больш за тое, у 1981 г. увесь гістарычны цэнтар Менску быў уключаны ў афіцыйны сьпіс помнікаў гісторыі і культуры «ўсесаюзнага значэньня».

На практыцы ж пасярод гэтае бурлівае бюракратычнае творчасці помнікі зьнішчаліся адзін за адным: будынак гарадскога тэатру, шыкоўны асабняк XVIII ст. на Інтэрнацыянальнай, былая аптэка XVIII ст. перад праваслаўным саборам і г.д. Ну, і апагеям вандалізму стала пракладка пад Верхнім горадам мэтро.

У 1988 урад БССР зацьвердзіў Дзяржаўны сьпіс помнікаў гісторыі і культуры, куды былі ўключаны і ўсе помнікі Менску. У 1992 г. гэты сьпіс быў удакладнены, і ў ім апынуліся 259 помнікаў архітэктурны.

Тым часам яшчэ 23 студзеня

1989 г. была прынята адмыслова пастанова Саўміну №45 «Аб мерах па паскарэньні рэстаўрацыі і рэканструкцыі гістарычнай часткі Менску». Здавалася б, нашу сталіцу чакае бязвоблачны лёс. Прынамсі для помнікаў старасьвеччыны. Яшчэ трошкі, і мы затоім дух ад захаплення. Аднак ня выйшла. І сёньня штогод у Менску зьнішаюцца тыя апошнія сьведчаньні несавецкае гісторыі, што неяк адным чудам былі ацалелі. У праектах — знос і астатніх. Днямі будзе зьнішчаны, напрыклад, помнік пачатку XIX ст. на вуліцы Рэвалюцыйнай, 17. Відаць, як і ў выпадку з вуліцай Замкавай, там паставяць яго някасны муляж. Як ужо паставілі нягледзячы муляжы замест зьнішчаных по-

мнікаў на вуліцы Камсамольскай. Не ўтрымаліся й ад сваіх плястыкавых «эўра»-навацыяў. А ў выніку — танная безгустоўная падробка.

Адуць жа сёньня ўзяўся гэты новы, у бясконцай чарадзе, «ахоўны» дакумэнт «Аб разьвіцьці гістарычнага цэнтру Менску»? У чым яго мэта, калі мы й так маем капітальную юрыдычную базу, што складалася цягам цэлага стагодзьдзя? Чаго яшчэ бракуе, каб проста ахоўваць, зьберагаць і рэстаўраваць? Сп.Белагорцаў, галоўны архітэктар Менску, як вынікае з ягоных інтэрвію, нават ня ведае, што й да найноўшага ўказу межы ахоўнае зоны былі вызначаны дзесяцігодзьдзі таму. Але вось прыйшоў Лукашэнка і ўсім вызначыў межы.

Выглядае, што заводы ўжо «запушчаны», калгасы «захаваны», засталася цяпер толькі «разьвіць» гістарычную спадчыну. Апроч банальнай прэамбулы новага дакумэнту, які паўтарае ўсе папярэднія, у ім ёсьць і новыя тэрміны: «стварэньне гандлёвай зоны», «зоны дзелавых кантактаў» і г.д. Насыражвае й задача «рэканструкцыі транспартнай разьвязкі» на скрыжаваньні вуліц Багдановіча й Купалы. Гэта за кошт чаго? Зносу дамоў і парку вакол Опэры? А «падземныя й надземныя пераходы» па ўсім Верхнім горадзе мусяць, відаць, азначаць павелічэньне транспартных нагрузак у гэтым раёне?

Слухаючы й чытаючы камэнтары ў рамках тае інфармацыйнае кам-

Помнікі — нешта самакаштоўнае, ім цаны няма. Помнікі не абавязкова павінны прыносіць прыбытак. Сутнасьць жа новай канцэпцыі «Разьвіцьця гістарычнага цэнтру Менску» палягае ў інтэнсіўным *асваеньні* гістарычных тэрыторый. Як колісь — балот.

.....

паніі, што вядзецца вакол новае ініцыятывы Лукашэнка, зьвяртае на сябе ўвагу абурэньне «заядбаным» станам Траецкага прадмесця. Але ўсе апошнія дзесяць гадоў, як і раней, яно належала выключна дзяржаве. Хто каму замянаў рупіцца гэтым кутком гораду й без усялякіх шумных аўралаў? Цяпер вядзецца гаворка пра чарговую «рэстаўрацыю» Траецкага. Відавочна, гэта будзе тыповы «эўрарамонт» будынкаў, што ўжо даўно перасталі быць помнікамі пасьля першае «рэстаўрацыі». Але грошы за гэты рамонт будуць узятыя як за рэстаўрацыю, гэта значыць куды большыя, чым за звычайны рамонт. А што далей? Карпаратыўна-куллоарная прыватызацыя?

Мяне ва ўсім гэтым бянтэжыць амаральнасьць тае інфармацыйнае кампаніі. Помнікі не разглядаюцца тут як нешта самакаштоўнае, чаму наагул цаны няма. І ў большыні цывілізаваных краін паасобныя помнікі далёка не заўжды прыносяць прыбытак. Іх зьберагаюць не для гэтага. Сутнасьць жа новай канцэпцыі палягае не ў руплівым *зьберажэньні* й ашчаднай рэстаўрацыі, а ў інтэнсіўным *асваеньні* гістарычных тэрыторый Менску. Як колісь — балот.

Варта толькі паслухаць Белагорцава, галоўнага архітэктара Менску: «Вядома... гэта «навароб». Але для турыстаў гэта ўсё адно элемэнт гісторыі... Недзе ручка ня ў той бок загнута, недзе краты ня так выкаваны. Мы пойдзем шляхам аднаўленьня гістарычнае забудовы...»

Ну, а чаму б нам не перанесьці могілкі на лепшыя месцы, сп.Белагорцаў? Што нам гэтыя замшэлыя камяні, засраныя птушкамі, ды ржавыя агароджы? Давайце на новым лужочку паставім новыя надмагіллі. Будзе вельмі прыгожа. І якая там розьніца, хто пад імі будзе ляжаць. І ці будзе там хто наагул... Вось такая лёгкія ў сёньняшніх беларускіх «рэстаўратараў» Менску.

Усё гэта азначае, што калі й на самрэч пачнецца маштабнае ўвасабленьне іхніх праектаў, то мы ўжо сёньня мусім рыхтавацца глядзець на Менск па-іншаму. На новы Менск, без сапраўдных рэліквій і сьвятых. На новы Менск паркінгаў і «зон дзелавых кантактаў».

Барацьба за беларускую школу

ў Баранавічах

Дзевяць год праіснавала адзіная беларускамоўная кляса ў баранавіцкай СШ №19. Цяперка яе збіраюцца зачыніць «празь немэтазгоднасьць». Шмат школьнікаў падаліся ў сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы, а некаторыя вырашылі перавесціся ў расейскія клясы, паколькі зь беларускаю моваю, на іх думку, цяжэй будзе паступаць і вучыцца ў ВНУ.

Каля 10 дзяцей хочуць працягваць навучаньне па-беларуску. Вось у іх і ўзьніклі праблемы. Бо перавесціся няма куды: гэта была адзіная беларуская дзвятая кляса ў горадзе. Дзвятая можа ня быць.

Паводле слоў загадчыка баранавіцкага аддзелу адукацыі Ігара Стасевіча, ніякіх праблем няма. «Кожны можа вучыцца на той мове, на якой жадае. І калі зьбяраецца 25 ча-

лавек для камплектнасьці, тады дзвятая беларускамоўная кляса будзе ў школе №19».

Відаць, сп.Стасевіч ня ведае пра пастанову Міністэрства адукацыі, у якой сьцьвярджаецца мэтазгодным ствараць беларускія клясы, нават калі ёсьць толькі тры ахвотных.

Як расказаў чытачам «НН» старшыня баранавіцкай філіі ТБМ Віктар Сырыца, цяпер бацькі дзяцей беларускае клясы сталі на цяжкі шлях барацьбы. Мясцовыя ўлады ня вельмі хочуць адкрываць новыя клясы і паціху прыдушваюць існыя. На бацькоў пачынаюць ціснуць, каб тыя адмовіліся ад ідэі навучаньня сваіх дзяцей па-беларуску. Галоўны аргумэнт чыноўнікаў з аддзелу адукацыі і кіраўніцтва школы — няма вышэйшай адукацыі па-беларуску. Дый наагул аддзел адукацыі не ўхваляе стварэньня новых бела-

рускіх клясаў у горадзе. Настаўнікі й ня супраць выкладаць на роднай мове, але чакаюць нейкіх загадаў, а самі баяцца. ТБМ будзе дапамагаць ім, шукаць нейкія шляхі, каб захаваць гэтую беларускую клясу.

У Баранавічах у 2003/04 г. было 8 беларускамоўных клясаў. Адна сёлета выпусцілася. Застаецца шэсьць. Ці будзе сёмай, залежыць ад пазыцыі бацькоў і дзяцей.

Руслан Равяка, Баранавічы

ДАВЕДКА

У 2003/04 г. з 53 беларускамоўных школ у гарадах краіны на Берасьцейскую вобласць прыпала 3. Беларускамоўных клясаў у Беларусі 272, на Берасьцейшчыне — 27. У суседняй Гарадзенскай вобласці іх ажно 80, а ў Менску і Менскай вобласці — 130.

СЛАВЯНСКІ БАЗАР

Я ехаў рабіць рэпартаж аб самай масавай (ва ўсіх сэнсах) культурнай падзеі лета, але мне не хацелася рабіць клясычных здымкаў людзей, якія п'юць, ядуць, сьпяваюць. Я не шукаў афіцыйнага святаваньня, пазьбягаў здымаць тое, што адбывалася на пляцоўках і ў парках. Я шукаў яго на вуліцы, у барах, спальных раёнах. Ніхто ня ведае, ніхто ня кажа, чым сапраўды жывуць людзі на працягу гэтых дзён. На вуліцах дзеці спалі на плячах бацькоў, бацькі купалі дзяцей у фантанах. У барах шатляндцы ў спадніцах і татуіроўках гралі на валынках і пілі, пілі, пілі. У спальных раёнах дзеці бавіліся ў ручаі, будуючы плаціны і кідаючыся брудам. Уначы на 17-га назіраў канцэрт крышнаітаў. Увечары на тратуары сьпявала экстравагантная жанчына з рознымі каптурамі, зьмяняючы іх у рытм песень. Удзень п'яны віцяблянін спаў пад аховай сабакі. «Базар» я ўбачыў такім.

Андрэй Лянкевіч

Пляж у лесе

Ужо колькі год адзіным вадаёмам у Воршы, дзе можна бяз шкоды для здароўя купацца, застаецца невялічкае возера Шчацінка. У галоўных водных артэрыях гораду — Дняпры і Аршыцы — эпідэміялогі штогод выяўляюць патогенныя мікраарганізмы — сальманэлы. У шмат разоў перавышае дапушчальныя нормы ўтрыманьне ў вадзе жалеза, цынку, медзі, нікелю ды нафтапрадуктаў. Асноўнымі крыніцамі забруджаньня мясцовых рэк зьяўляюцца сыцкі жывёлагадоўчых комплексаў, ліўневая каналізацыя, хімпраполка пасаваў ды ўнясенне мінеральных угнасьняў. Так, у ЗАТ «Дняпро» зь неэфэктывных ачышчальных збудаваньняў сыцкі ідуць у аднайменную раку, а з калгасу «Маяк камунь» — у Аршыцу. З буйных сьвінагадоўчых комплексаў «Задняпроўскі» ды «Юбілейны» бруднымі сыцкамі «арашаецца» зямля ў зоне вадазбору рэк Крапіўка (на яе берагах адбылася знакамітая Аршанская бітва 1514 г.) і Лешча. У выніку грунтавыя воды маюць утрыманьне аміяку ды арганічных рэчываў, якое перавышае норму ў сотні разоў. Дзякуй Богу, на поўначы раёну ёсьць некалькі лясных азёр з чыстай вадой. Але ці шмат месцічаў маюць магчымасьць выяжджаць да іх?

Зьнікае вёска

У вёсцы Жвікава Аршанскага раёну памёр апошні (і адзіны) 82-гадовы гаспадар. Калі ўлетку сюды прыяжджаюць гаспадары лецішчаў, дык зімой тут жылі двое — дзед ды баба. Нягледзячы на сталы ўзрост, гадавалі трох кароў, авечак, коз. Удава цяпер збіраецца да дзяцей у горад. Вёска, з усяго відаць, памірае. Застаецца напамінь, што ў 1910 г. у ёй было 24 сям'і і 180 жыхароў, у 1940 г. — 19 і 73, у 1998 г. — 6 і 9.

Сумная статыстыка.

Яўген Жарнасек, Ворша

На Полаччыне дзятчаты галасістыя

19 ліпеня вярнуўся з Уэльсу хор дзятчынак з наваполацкай СШ №3 «Звонкія галасы» пад кіраўніцтвам Альбэрта Кажушкевіча. Новаполачанкі ўдзельнічалі ў міжнародным конкурсе харавых калектываў «Ай-стэфод». Супернікамі беларусаў былі 42 калектывы з усяго сьвету. «Звонкія галасы» ў сваёй узроставай катэгорыі з вынікам 181 бал былі прызнаныя найлепшымі. У раваньнікаў з Аўстраліяй аказалася на бал менш, трэцяе месца — у калектыву з ЗША «Камэрныя галасы Амэрыкі». Кожны канкурсант мусіў выканаць два розныя творы — з духоўнай і нацыянальнай музыкі. Перамогу новаполачанкам прынеслі «Баллада пра маці» (твор сьпяваўся па-беларуску) і адзін з канцэртаў Вэдэля.

Васіль Кроква, Полацак

Хрол мосту не дапамог

Некалі на гэтым месцы стаяў шырокі драўляны мост, які злучаў берагі ракі Сэрвач. За ракой у тагачаснага саўгасу «Сітцы» было некалькі соцень гектараў зямлі. Але з часам мост згніў, і ўлады вырашылі праблему вельмі проста: тэрыторыю на правым беразе ракі перадалі Глыбоцкаму раёну, зрабіўшы граніцу паміж раёнамі па рацэ. Вельмі хутка й тання, і мосту будаваць ня трэба. Але для людзей мост патрэбен. Таму й пралажылі яны кладкі па старых апорах, і такім чынам вось ужо гадоў сорак людзі перабіраюцца з аднаго раёну ў другі. У гэтым годзе мясцовыя жыхары трохі адрамантавалі гэты мост на просьбу

глыбоцкага ксяндза. 30 чэрвеня па ім ішлі глыбоцкія пілігрымы ў Будслаў.

Адлегласьць паміж суседнімі вёскамі Кіякова і Праходы, якія разьмешчаны на розных берагах ракі, меншая за 2 км, але, каб патрапіць на аўтамабілі зь вёскі ў вёску, трэба праехаць амаль 80 км. Гады чатыры таму, перад парламэнцкімі выбарамі, мясцовы жыхар Зьміцер Курцэвіч сабраў каля сотні подпісаў мясцовых жыхароў пад зваротам да дэпутата палаты прадстаўнікоў ад Глыбоцкага і Докшыцкага раёнаў Васіля Хрола з просьбай дапамагчы пабудаваць новы мост. Але трапіць на прыём да прадстаўніка народу аказалася немагчымым:

Зьмітра, як і шмат каго з жадаючых пагаварыць з дэпутатам, не прапусьціў міліцэйскі кардон. Летась подпісы былі перададзены Васілю Хролу праз прадстаўніка глыбоцкай вэртыкалі. Але ці трапілі яны да яго, невядома. Калі і трапілі, то мосту, хутчэй за ўсё, не пабудуюць, бо гэта не ўваходзіць у пляны разьвіцьця ні Докшыцкага, ні Глыбоцкага раёнаў. А свае перадвыбарныя абяцаньні дэпутаты, як вядома, сьпісваюць з прэспэктывных плянаў разьвіцьця раёнаў. Вёскі ж імкліва старэюць і выміраюць, таму можна дачакацца таго, што гэты мост стане ўвогуле не патрэбен. Проста па ім ня будзе каму хадзіць і езьдзіць.

Зьміцер Лупач, Глыбокае

Беларусы Латвіі маюць свайго

Вячка Целеш: «Саўкі змагаюцца не за расейскія школы, а за расейскамоўныя»

Мастак Вячка Целеш у Беларусі вядомы найперш як аўтар кнігі «Гарады Беларусі на старых паштоўках». У Латвіі ў яго іпастасяў больш: першы дырэктар беларускай школы ў Рызе, старшыня Аб'яднання мастакоў-беларусаў Балты «Маю гонар», намеснік старшыні Латвійскага таварыства беларускай культуры «Сьвітанак». Цяпер ён яшчэ кіруе беларускай дзіцячай мастацкай студыяй «Вясёлка». Карэспандэнт «НН» сустрэўся зь ім у Рызе.

Рыга — «маленькі Парыж»

«НН»: Колькі сёння ў Латвіі беларусаў?

Вячка Целеш: Да 1990 г. было 120 тыс., гады два таму было 109 тыс. А цяпер яшчэ менш — каля 93 тыс.

«НН»: Зьяжджаюць ці пішуща латышамі?

ВЦ: Зьяжджаюць, бо складана атрымаць працу бязь веданьня мовы: гэтае пакаленьня ня хоча вучыць мову, а безь яе не атрымаеш працы.

«НН»: У Рызе на вуліцах шмат расейскай мовы...

ВЦ: Рыга ў савецкі час была цалкам русіфікаваным горадам. Ва ўсёй Балты гэта самы прэстыжны, самы вялікі горад, з разьвітай эканомікай. Яго называюць маленькім Парыжам. Сюды ехала шмат людзей з усяго Саюзу, і ў Рызе была палова расейскамоўных. Цяпер у прыватных фірмах часта кіруюць расейскамоўныя. Калі нехта будзе супраць расейцаў выступаць — яго выганяць. І баяцца сказаць слова!

«НН»: З чаго ўзьнікла шумная праблема з расейскамоўнымі школамі? Колькі іх тут?

ВЦ: Расейскіх і латыскіх школ у савецкі час было палова на палову. Расейскамоўныя школы засталіся і ніяк ня хочуць пераходзіць на латыскую мову. У якой краіне знойдзеш такое, каб чужынцаў, якія прыехалі сюды, было больш, чым карэннага насельніцтва?!

«НН»: А беларускія дзеці ў латыскія школы ходзяць ці ў расейскія?

ВЦ: У Рызе беларусаў 34 тыс. (было 38 тыс. у савецкі час). Я сам займаўся заснаваньнем беларускай школы. Калі Латвія ў 1990 г. атрымала незалежнасьць, нацыянальнасьць мелі магчымасьць арганізоўваць свае таварыствы і школы. Стварыліся і ўкраінская, і габрэйская, і літоўская, і эстонская школы. Беларусам было больш складана, бо ўсё залежыць ад Бацькаўшчыны. Тут шмат беларусаў, якія ездзяць туды і маюць кантакты з сваякамі. Калі ў Беларусі пачалося Адраджэньне, дык і тут было тое самае. Але афіцыйна беларуская школа была адкрытая толькі ў 94-м.

«НН»: Да таго была неафіцыйна?

ВЦ: У 1989 г. я стварыў мастацкую студыю пры таварыстве «Сьвітанак». Туды хадзіла больш за 40 дзяцей. Знайшоў настаўніцу беларускай мовы, і перад заняткамі ў студыі дзеве гадзіны яны вывучалі беларускую мову. У 1990—1991 г. была няздэльная школа, дзе я выкладаў асновы гісторыі й культуры Беларусі. Толькі ў 1994 г., калі існавалі іншыя нацыянальныя школы, пры расейскамоўнай школе Рыская дума дазволіла стварыць нашу. Я хадзіў па садках, аб'явы даваў. Набраў 10 дзяцей — адчынілі першую клясу. І верасьня будзем адзначаць 10-годзьдзе беларускай школы.

«НН»: Якія прадметы выкладаюць там па-беларуску?

ВЦ: Сьпяраша ўсё было па-беларуску: нам прысылалі ўсе падручнікі зь Менску — на беларускай мове. Цяпер падручнікаў няма. Ёсьць праблемы з

школьнай праграмай: у Латвіі эўрапейская праграма, а ў Беларусі засталася саўковая, там нічога не змянілася. Мы вымушаны вучыцца па латвійскіх падручніках, бо няма падручнікаў па-беларуску, выдадзеных згодна з гэтай праграмай. Да вайны былі беларускія школы і гімназіі, беларускае выдавецтва, якое выдавала й падручнікі. Сёння няма каму выдаваць. І няма грошай. Латвіі грошы патрэбныя, каб пераводзіць на латыскую расейскамоўныя школы. Каб былі толькі латыскія і нацыянальныя школы: у Рызе, напрыклад, 2-3 расейскія школы, беларуская, украінская, польская, — тады было б менш праблем. А гэтыя ж ня хочуць, каб такіх школаў было 2-3. Яны хочуць, каб было 50%!

«НН»: Чаму ўлады ня хочуць пакінуць для расейцаў расейскія школы, як ёсьць для іншых нацыянальнасьцяў?

ВЦ: Не было створана ніводнай расейскай нацыянальнай школы, засталіся савецкія школы! Латвіі трэба было выпрацаваць праграму, як перавесці гэтыя школы ў латыскія і стварыць нацыянальную школу.

Расейцы ня браліся за стварэньне сваёй нацыянальнай школы накштат

- Марынч у часы паслоўства
- быў звышасьцярожны.

тых, што былі ў Латвіі ў міжаежны час. Яны хочуць трымаць пры сабе ўсю масу як электарат. І цяпер змагаюцца не за расейскія нацыянальныя школы — за расейскамоўныя, каб захавць пры сабе ўсіх нерасейцаў!

«У Эўразьвязе не дурныя»

«НН»: Такая сабе рэшта Савецкага Саюзу?

ВЦ: Гэта «саўковыя» школы! І электарат гэты — «саўкі». Як у савецкі час яны гатовыя былі запісацца ў пашпарце «савецкімі» і патрабаваць, каб усе школы былі расейскімі, дык і цяпер такімі засталіся. Калі я працаваў дырэктарам школы, сустрэкаўся з дырэктарамі гэтых школаў на сэмінарах, сходах. Кажу ім: адкрывайце расейскую нацыянальную школу. Не, ніхто ня хоча! Мне нават казалі, што Масква не дазваляе. «Трэба ўсім разам быць, мы ўсе рускія». Масква ж таксама раней крычала «расейская школа», а цяпер — «расейскамоўная». Пуцін абараняе расейскамоўнае насельніцтва, а не расейцаў.

«НН»: У Літве напярэдадні ўступленьня ў Эўразьвяз быў скандал з прэзыдэнтам Паўсам і расейскім бізнэсоўцам Барысавым. У Латвіі — з расейскамоўнымі школамі. Гэта выпадковае супадзеньне?

ВЦ: Праграма адукацыі ў Латвіі была створаная ў пачатку 90-х. І ўжо тады было пастаноўлена, што ў 2004 г. расейскамоўныя школы павінны перайсьці на латыскую мову ў выкладаньні базавых прадметаў. Падыйшоў тэрмін — а яны сядзелі, не вучылі латыскай мовы, не стваралі сваіх нацыя-

АЛІКСАНДР ВІЯКУРАУ

нальных школ. З 1 верасьня трэба ўсё выкладаць па-латыску. Яны спахапіліся ў апошнюю хвіліну!

«НН»: Вы ўжо паўтара месяца як сталі грамадзянінам Эўразьвязу. Ці зьмянілася што?

ВЦ: Мы яшчэ толькі ўступілі ў Эўразьвяз — гэтага адчуваньня яшчэ няма. Расейскамоўныя сьпяраша не хацелі, каб Латвія ўступала ў ЭЗ. А потым (каб «прабіць» расейскую другую дзяржаўнай мовай) вырашылі дзейнічаць праз ЭЗ. Думаюць, што тут створыць другую Расею. Але гэта ўсё ілюзіі: латышы на гэта ніколі ня пойдучь! У кожнай жа дзяржаве розныя стасункі, рознае становішча. Ці ёсьць у той самай Францыі палова альжырцаў, якія будуць крычаць: «Давайце другую мову — арабскую»? І ў Латвіі такога ніколі ня будзе.

Вядома, Латвія дапамагае нацыянальным меншасцям. Напрыклад, нашаму таварыству ў год выдзяляецца каля 200 татаў (блізу 400 далаўраў ЗША. — Рэд.), у нас ёсьць свой офіс. Мы ўваходзім у Асацыяцыю нацыянальных культурных таварыстваў Латвіі, дзе аб'яднаныя 20 таварыстваў, якія стаяць на пазыцыі дэмакратыі й не падтрымліваюць расейскамоўных.

У Літве, Эстоніі нацыянальным меншасцям жывецца лепей: дзяржава аплачвае будынкі, дзе размяшчаюцца іх офісы, і газэты дапамагае выдаваць. А тут складаней, бо ні ў Літве, ні ў Эстоніі няма такой колькасці прыездных расейскамоўных, як у Латвіі. Тут нельга зрабіць як у Літве, дзе далі грамадзянства ўсім: тут чалавек павінен ведаць мову, быць лаяльным да дзяржавы й г.д. Калі сёння даць расейскамоўным грамадзянства (а іх жа палова), значыць, на галасаваньні ці рэфэрэндуме прагаласуюць — і ўсё, зробіць што хочаш! Латышы гэта ведаюць. Дый у Эўразьвязе, даруйце, не такія дурныя, каб сказаць: «У Латвіі трэба ўсё зрабіць як у Літве, як у Эстоніі». Ёсьць рамачная канвэнцыя для нацыянальных меншасцяў, прынятая ў Эўразьвязе, — права на

адукацыю й інш. Яны могуць прыняць дэкларацыю, але з агаворкамі: гэта мы, маўляў, робім цяпер, а гэта, напрыклад, праз 5 гадоў, калі большасьць будзе грамадзянамі, будзе ведаць латыскую мову, будзе лаяльнай да дзяржавы... Праз 10—20 гадоў прыйдзе новае пакаленьне, яно будзе ведаць латыскую мову: яе вывучаюць усё больш і працу безь яе ня можаш знайсці. Ня ўсе ж крычаць пра расейскую мову, шмат хто аддае сваіх дзяцей у латыскія школы.

Беларусы: свае і пасольскія

«НН»: Сярод беларусаў Латвіі ёсьць людзі, якія занялі «свой пачэсны пасад» — у палітыцы, напрыклад?..

ВЦ: Старшыня Союму Латвіі мінулага скліканьня Чэпаніс — беларус паводле нацыянальнасьці. Ён нарадзіўся ў Латвіі, але ў яго маці беларуска і ў пашпарце ён пішацца беларусам. Я зь ім сустрэкаўся: ён ня ведае мовы і толькі лічыцца ў пашпарце беларусам. Ён не прыхіляўся нідзе да беларушчыны. Тыя, хто трапляе ў дзяржаўныя структуры, стараюцца сваю нацыянальнасьць затушоўваць, каб ніхто да іх не падкапаўся. Гэта ўжо аблатышаныя людзі.

Ёсьць беларусы ў партыях. Вось у партыі «Новы час» палітык з чыста беларускім прозьвішчам Кавалёнак. Ён латыскамоўны, нарадзіўся тут, але ж ён беларус. Пакуль яшчэ ён ня быў на нашых вечарынах, я яго нядаўна запрасіў.

«НН»: А ў бізнэсе?

ВЦ: Калі пашукаць — знойдзецца! Ёсьць нават мільянэр-беларус — Ян Апаленіс. Ён займаецца гатэльным бізнэсам, трымае гатэль каля вакзалу ў Рызе, мае свой самалёт.

«НН»: Колькі сяброў у «Сьвітанку»?

ВЦ: У нас каля 40 сяброў (пераважна інтэлігенцыя: мастакі, артысты, настаўнікі, мэдыкі), але на вечарыны мы зьбіраем па 300—400 чалавек. Калі мы стварылі «Сьвітанак» у 1988 г., у нас было каля 200 сяброў. А потым пачаўся «Інтэрфронт». І тады была створаная другая арганізацыя — «Прамень».

Вячка Целеш (справа) з Алесем Шатэрнікам і журналісткай Латыскага радыё Тацянай Касухай ў часе адкрыцьця мэмарыяльнай шыльды Натальі Арсеньневай на будынку былой Беларускай гімназіі ў Вільні.

Міністэрствам інтэграцыі кіруе латыш з Амэрыкі. Ён ня ведае гэтых «саўкоў», думае: каб іх інтэграваць, зь імі трэба быць добрым. Маўляў, калі ён нешта ім дасць, пахваліць іх, то і яны стануць добрымі.

Няма падручнікаў: у нас у Латвіі эўрапейская праграма, а ў Беларусі засталася саўковая праграма. Таму мы вымушаны вучыцца па латвійскіх падручніках, бо ў нас няма падручнікаў па-беларуску, якія былі б выдадзеныя згодна з гэтай праграмай. У даважны час існавалі беларускія школы і гімназіі, было беларускае выдавецтва ў Латвіі. Сёння ж няма каму выдаваць і няма грошай.

Ян Апаленіс — латвійскі мільянэр-беларус.

Мільянэра

«НН»: Зь якімі мэтамі?

ВЦ: У «Сьвітанку» мы разам з латышамі ішлі на барыкады — адстойваць незалежнасьць Латвіі, латыскую мову і, адначасова, сваё нацыянальнае. А гэтыя лезьлі да расейцаў і расейскамоўных, хадзілі на іхнія мітынгі. А потым стварылі сваё «Таварыства беларускай мовы «Прамень»». Але гэта толькі шыльда: там размаўляюць па-расейску. Песенькі, праўда, сьпяваюць — беларускія і расейскія.

Спачатку яны выдалі газету ў супрацоўніцтве з намі. Нейкі час мы былі разам, хаця яны ўсё ж былі лявей крыху. Калі ў Беларусі ўлада памянлася, амбасада змяніла свае адносіны да нас: яны захацелі, каб дыяспара прапагандавала іхнюю палітыку. Але «Сьвітанак» ня можа на гэта пайсьці: мы не перарабляемся. Таму беларуская дзяржава больш супрацоўнічае з «Праменем». Там зьявілася былая камуністка Валянціна Піскунова, цяпер бізнэсоўка, яна зарабляе грошы на беларускіх будматэрыялах, якія прывозіць сюды: цэглу, цэмэнт... З мэтай зарабляць грошы яна робіць усё, каб прыхіліць беларускую дыяспару да сёньняшняй беларускай улады. Піскунова фінансуе й газету «Прамень». Была на гэтай газэце «Пагоня» — яе выкінулі, сказалі: «Конь гэты нам не патрэбен». У гэтай газэце абліваюць брудам нас, Латвію, усхваляюць сёньняшняю Рэспубліку Беларусь, Расею.

«НН»: Вы згадалі беларускую амбасаду. Сваім часам беларускім паслом у Латвіі быў Міхаіл Марыніч. Як ён тады кантактаваў з вамі?

ВЦ: Я тады якраз быў дырэктарам школы. Перад ім быў Вялічка, яшчэ пад бел-чырвона-белым сьцягам. А пры Марынічу ўжо паднялі чырвона-зялёны. Вялічка быў на нашых сустрачках, нават на сьвята 25 Сакавіка заўжды прыходзіў — калі ня сам, дык ягоныя прадстаўнікі. Да Вялічкі я мог затэлефанаваць у любы час. А Марыніч прыехаў адзін раз у школу, на адкрыцьцё навучальнага году. Была лінейка на вуліцы, стаялі дзеці, настаўнікі. Прагучаў латыскі гімн, а потым беларускі «Магутны Божа». Марыніч ня ведаў, што будзе гімн, якога не прызнае цяперашняя беларуская ўлада. І давалося яму стаяць пад гэты гімн! Але потым ён ужо не прыходзіў, трымаўся вельмі асьцярожна.

Я здзівіўся, калі ён адкрыта выступіў супраць Лукашэнкі й потым ба-

лятаваўся на прэзыдэнта. Потым ён прыяжджаў у Латвію на канфэрэнцыю, падышоў да мяне. Прыём ужо быў зусім іншы. Я сказаў: «Я рады, што вы таксама змагаецеся за нашу Беларусь». Магчыма, тады, як быў у амбасадзе, ён паводзіў сябе асьцярожна, бо баяўся і меў на мэце далейшае змаганьне. Я не асуджаю яго: можа, чалавек ня мог рабіць іначай.

Дыяспара не дапаможа

«НН»: Як ставяцца латышы да «Сьвітанку»?

ВЦ: Я ў часы прэзыдэнцтва Ульманіса быў сябрам Кансультацыйнай рады нацыянальных меншасьцяў пры прэзыдэнту, якая існавала 5 гадоў. Кожны месяц мы з прэзыдэнтам абмяркоўвалі нацыянальныя пытаньні. Новая прэзыдэнтка Вайра Віка-Фрэйбэрга скасавала гэтую структуру.

«НН»: На зьмену ёй што-небудзь стварылі?

ВЦ: Ёсьць Міністэрства інтэграцыі, каб больш становілася грамадзян з гэтых «саўкоў», каб яны сталі ляльчымі да гэтай дзяржавы. Пры міністэрстве стварылі таксама Кансультацыйную раду. Але ў міністэрстве няма нейкай стабільнай лініі: прызначаюць палітыкаў кіраваць установай — і праз год-два іх выганяюць.

Цяпер міністэрствам кіруе латыш з Амэрыкі. Ён ня ведае гэтых «саўкоў», думае: каб іх інтэграваць, зь імі трэба быць добрым. Ён набраў расейскамоўных у Кансультацыйную раду, і ад «Праменю» туды ўвайшла Піскунова. Але яна ня ведае латыскай мовы, а паседжаньні вядуцца ўсе на дзяржаўнай мове. Таму заміж Піскуновай ужо ўзялі нейкую ейную знаёмую настаўніцу. Міністар думаў, што ён будзе весыць дыялёг, а яны ўсё адно патрабуюць расейскамоўную школу! Іх ужо не перавыхаваеш.

«НН»: У Беларусі ёсьць спадзевы, што беларуская дыяспара Польшчы й краін Балты — новых сяброў Эўразьвязу — зможа стаць падтрымкай для дэмакратычнай Беларусі, больш зьвяртаць увагу ЭЗ да нашых праблем. Ці рэальна гэта?

ВЦ: Асабліва на гэта не спадзявайцеся. Дарэчы, расейскамоўныя тут хацелі прабіцца на выбарах прадстаўнікоў ад Латвіі ў Эўрапарлямэнт, але нічога ў іх ня выйшла: за іхнюю партыю амаль ніхто не галасаваў.

Гутарыў Аркадзь Шанскі

Посьпехі чачэнскіх партызанаў

Масква памяналя вайсковае камандаваньне пасьля шэрагу паразь на Каўказе.

Расейскія войскі не кантралююць нават Грознага, прызнаў у пятаю гадавіну пачатку вайны пракурор Чачэніі Ўладзімер Краўчанка ў інтэрвю газэце «Коммерсант». У траўні загінуў Кадыраў. У чэрвені партызаны атаквалі Інгушэцію, зьнішчыўшы сотню салдат і чыноўнікаў. У ліпені партызаны напалі на вёску Аўтуры і забілі 50 салдат і міліцыянтаў.

Расейскія вайскоўцы толькі пасьля таго, як інфармацыю паведамілі незалежныя крыніцы, прызналіся, што бой у ваколіцах Аўтуроў быў. Расейская вэрсія адрозьніваецца ад вэрсіі відавочаў, сьведчаньні якіх запісала незалежнае Таварыства расейска-чачэнскай дружбы зь Ніжняга Ноўгарату. Адзедз партызанаў сярод белага дня ўступіў у Аўтуры. Перастрэлка цягнулася цэлы дзень, але дапамога абложаным міліцыянтам ня ішла. Толькі пад ве-

чар зь недалёкіх Шалаяў прыбыла калёна войск. Партызаны адступілі ў лес, каб завабіць пагоню ў засаду. У начным баі загінула амаль 50 расейскіх салдат і міліцыянтаў. 12 трапілі ў палон.

У той жа час у Грозным быў здзейсьнены няўдалы замах на выканаўцу абавязкаў прэзыдэнта Чачэніі Сяргея Абрамава. Абрамаў выжыў, але, паводле сьведкаў, загінула сама меней 18 міліцыянтаў і салдат (паводле афіцыйных зьвестак, загінуў ахоўнік Абрамава, а яшчэ двое былі паранены).

СП; gazeta.pl

15 красавіка — найбольшае сьвята камуністычнай Карэі. Краіна адзначае дзень нараджэньня таварыша Кім Ір Сэна. Прынята лічыць, што «Вялікі Правадыр, Сонца Нацый, Маршал Магутнай Рэспублікі» нарадзіўся менавіта ў гэты дзень. Пераканаўчых доказаў таго няма. І ўвогуле, пра жыцьцё вялікага правадыра карэйскіх працоўных да таго часу, як ён ім зрабіўся, мы ведаем мала. Упершыню імя Кім Ір Сэн, што азначае «сонца ў пару найбольшага зьзяньня», стала шырока вядома ў 1937 годзе. Гэта былі найпаганейшыя часы для Карэі. Краіна была акупавана японцамі. Карэйцаў сыстэматычна пазбаўлялі ўсяго свайго: зямлі, багоў, мовы. У тым самым 1937 годзе быў выдадзены загад, які абвяшчаў, што Карэя квітнее ў братэрскім саюзе зь Японіяй, і забараняў усё, што магло кампрамэтаваць ідэю карэйска-японскай інтэграцыі: ад вывучэньня нацыянальнай гісторыі да публікаваньня зьвестак пра галечу ў краіне.

Кім Ір Сэн

Лі Сын Ман

Эпоха таварыша Кім Ір Сэна

Няцяжка ўявіць, якую нянавісьць адчувалі карэйцы да сваіх «старэйшых братоў» (так афіцыйна трэба было называць японцаў). Аднак супраціву ў краіне на той момант амаль не было. Толькі ў суседняй Маньчжурі дзейнічалі партызанскія аддзелы, якія складаліся з карэйскіх эмігрантаў, пераважна камуністаў. Адзін з такіх аддзелаў называўся ў гонар свайго камандзіра «дзівізій Кім Ір Сэна». Менавіта ён ачолюў самую гучную акцыю карэйскай партызанкі — рэйд на Пачхонба.

Невялікае мястэчка Пачхонба на карэйска-маньчжурскай мяжы было атакавана 4 чэрвеня 1937 г. групай партызан. І хоць апэрацыя ня мела вынікаў, рэзананс быў вялікі, бо ўпершыню партызанам пашчасьціла патрапіць на тэрыторыю Карэі. Карэец кінуў выклік акупантам і застаўся жывы. Адно гэта рабіла яго ў вачах суайчыньнікаў увасабленьнем гераізму. Так пачала складацца легенда аб вялікім правадыру. У твар героя, аднак, мала хто ведаў. Таму, калі праз восем год у Пхеньяне малады савецкі афіцэр карэйскага паходжаньня быў адрэкамэндаваны народу як героя Пачхонба, адразу ж зьявіліся чуткі, што адбыўся падман.

Саветы, тым ня менш, пачынаюць пасьлядоўна прасоўваць свайго пратэжэ на кіраўнічыя пасады, і ў 1948-м годзе ён робіцца кіраўніком абвешчанай на поўначы Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі. Амаль адначасова на поўдні пры падтрымцы амэрыканцаў утвараецца Рэспубліка Карэя на чале зь Лі Сын Манам — былым прэзыдэнтам першай Карэйскай рэспублікі, якую абвясцілі 1 сакавіка 1919 году пасьля антыяпонскага паўстаньня. Яе дэлегацыя была накіравана на Вэрсальскую мірную канфэрэнцыю, але пад націскам японцаў не была прынята да ўдзелу.

Такі чалавек быў сур'ёзным супернікам былому савецкаму лейтэ-

нанту, таму карэйскія камуністы пасьпяшаліся атрымаць у Крамля дазвол на зьнішчэньне «антынароднага рэжыму Лі Сын Мана». Сталін даў згоду, і 25 чэрвеня 1950 году пачалася Карэйская вайна, якая хутка перарасла ў першае пасьляваеннае ўзброенае сутыкненьне дзьвюх сыстэм. На дапамогу карэйскім таварышам пасьпяшаліся савецкія лётчыкі і кітайскія байцы.

З другога боку ў Карэю рушыла армія генэрала Макарттура, да якой далучылася шмат добраахвотнікаў з усходнеэўрапейскіх эмігрантаў. Так, беларускую роту для барацьбы з карэйскім камунізмам ствараў Радаслаў Астроўскі. А ў 1951 годзе амэрыканскія газэты надрукавалі здымак жанчыны, якая ўглядаецца ў здымак амэрыканскіх палонных у Карэі, каб знайсці сярод іх свайго сына. Увасабленьнем пакут амэрыканскай маці сталася Клара Змагар, жонка Янкі Чарапука, былога папчэніка А.Луцкевіча, В.Ластоўскага, першага пасла БНР у ЗША (пра гэта падрабязна пісалася ў трэцім нумары «Агше» за 2001 г.).

Вайна спрыяла ўмацаваньню асабістай улады Кім Ір Сэна. Выкарыстаўшы сытуацыю, Кім жорстка расправіўся з унутрыпартыйнай апазыцыяй. Тэрор дайшоў да такіх маштабаў, што Масква з Пэкінам вымушаны былі паслаць сумесную дэлегацыю ў Пхеньян, каб нагадаць карэйскаму кіраўніку аб магчымасьці новай «братэрскай дапамогі», а папросту кажучы — гвалтоўнай зьмены ўраду.

Савецка-кітайскае супрацьстаяньне, якое пачалося неўзабаве, не дазволіла выканаць пагрозу, і вялікі правадыр застаўся на сваім месцы. Менавіта тады ўзьнік культ асобы, які намнога абагнаў нават хваласьпелы ў гонар «бацькі ўсіх народаў» і «вялікага стэрнавога». Наноў ствараецца біяграфія правадыра і ягоны імідж. Партызанскі атрад з трохсот чалавек ператвара-

ещэ ў армію, напад на Пачхонба — у пачатак усенароднай вайны зь японскімі захопнікамі. Сам ён намаганьнямі партыйнай прапаганды з рэвалюцыянера-матэрыяліста робіцца ўсходнім уладаром, якому падпарадкоўваюцца сілы прыроды. Менавіта тады пхеньянская прапаганда пачынае крычаць пра «чучхе» — дактрыну нібыта глыбока карэйскую (на самай справе кальку з кітайска-расейскага казарменнага камунізму), якая ў той жа час павінна зрабіцца ўзорам для ўсяго сьвету. У КНДР знаходзіць прытулак і падтрымку баевікі зь японскай Чырвонай Арміі, філіпінскай сэпаратысты і Пол Пот (апошні атрымаў званьне народнага героя КНДР).

Распад сацыялістычнай сыстэмы прымушае шукаць новых шляхоў. Кім распачынае перамовы з Сэулам, працягнуўшы яго сынам. Гэтая палітыка аказалася надзвычай плённай.

Сёньня Сэул выступае галоўным спонсарам Пхеньяну. На поўдні добра памятаюць найноўшую гісторыю Германіі і тое, зь якой цяжкасьцю адбывалася асыміліцыя ўсходніх немцаў. Карэйскі варыянт можа аказацца яшчэ больш складаным, бо галодныя карэйцы — гэта не нямецкія бюргеры. Да таго ж поўнач усяго ў два разы адстае ад поўдня па колькасьці насельніцтва. Чакаць вызваленьня ад амэрыканцаў карэйцам не выпадае. Вашынгтон ня рады, што загруз у Іраку...

Лёс Паўночнай Карэі яшчэ раз пацьвярджае думку: ніхто ня дасьць вызваленьня народу, які сам таго не дамагаецца.

Усяслаў Шатэрнік

Артыкул Вацлава Гаўла пра паўночнакарэйскую праблему — старонка 10.

Прыпыняючы рэчаіснасць

Працяг са старонкі 1.

«Маленькую», — гаворыць да крамніцы трыццаціпацігадовы старэча, і яна, нічога не ўдакладняючы, выцягвае з бутэлькавай батарэі паўлітроўку «пладова-ягаднага». Назва напою не іграе аніякае ролі. Галоўнае, каб на ўсе гэтыя «Славянскія вэрмуты» і «Вясёлыя перазвоны» хапіла драбязы. У сярэднім сёння пляшачка такога «нябеснага тунку» каштуе столькі ж, як два літры самага таннага малака.

Мяне не перастаюць здзіўляць т.зв. «кафэтэрыі» пры ўнівэрсамах, дзе апроч кавы, гарбаты й піва з квасам на разліў прадаюць вінішка й водачку. Зьдзіўленьне расьце хутчэй ня столькі з фэномэну існаваньня такіх унівэрсальных пунктаў, колькі з назіраных тамка пэрсанажаў. Апроч рэальна апухлай ад злоўжываньня алькаголем публікі даводзіцца бачыць добрых дзядзечак, падобных да інстытуцкіх выкладчыкаў. Гэткі сярэднеарытмэтычны Электрон Іванавіч зазвычай вельмі ціхім голасам замаўляе сабе плястыкавую чарачку гарэлкі і бутэрброд з селядцом. Прычым бутэрброд часьцяком бярэцца ад уяўнага сорама, як бы ў нагрукку, бо насамрэч гарэлка спажываецца без закускі. Трапляюцца й несарамлівыя. Яны могуць узяць у даважак «запівок» (кілішак мінэралкі), а могуць абысьціся і выключна агнявой вадой. Дзеля чаго ж ім п'ецца па-за застольлем, па-за ўрачыстасьцю?

Здаецца, Дэлэз назваў стан алькагольнага ап'яньня незвычайным

прыпыненнем рэчаіснасьці. Зразумела, што рэчаіснасць у такім выпадку прыпыняецца толькі для самога п'янага. Настае адчуваньне ўласнай аўтаномнасьці ад навакольнага. Гэта было заўважана даўно. Нездарма рознага кшталту моцныя напоі ў старажытнасьці ўжываліся пераважна ў рытуальных мэтах: каб часова вымкнуцца з гэтага сьвету і ўступіць у кантакт з багамі. Язычніцкія трызны — найскравейшы прыклад таму. Людзі супольна прыпынялі сваю рэчаіснасць дзеля важнае місіі — суправоду памерлага да багоў. Зь цягам часу гэтыя напоі трацілі сваю рытуальную функцыю, становячыся ў шэраг прадуктаў масавага спажываньня. Аднак блізка да XV ст. тункі былі дастаткова слабымі ў параўнаньні з гарэлкай, якая акурат тым часам зьявілася дзякуючы італьянцам. Пра гэта трэба пастаянна нагадваць нашым славяна-водачным патрыётам. Распаўсюд гарэлкі ў Беларусі, як па шчырасьці, нічога добрага не прынёс. «Дзе балое шляхта, там ліецца гарэлка і кроў», — казалі ў Вялікім Княстве Літоўскім.

Чытаючы шматлікія акты літоўскай Мэтрыкі, даешся дзіву: ці ня большая доля злачынстваў чынілася, калі людзі былі «віном гарызда апільмі». Іншым разам думаецца, што не з раскошы шляхта шалела, а з прычыны абыдзёнага імкненьня ўцячы ад усьведамленьня жahlівага факту адсутнасьці ўласнае дзяржавы як цэласьці. Ёсьць вялікі князь, які ніякай ролі не іграе, і ёсьць колькі магнатскіх фамілій, што зьяўляліся фактычнымі гаспадарамі розных частак краіны. Залатыя шляхецкія вольнасьці былі блефам, ня горшым за нашу

цяперашнюю рэфэрэндумную дэмакратыю. Можна, і когось з магнатаў знячэўку засягалі каламутныя думкі: ёсьцека і зямля, і грошы, і добрая радзіна, а дзяржавы, дзеля якой касьцямі легчы здатны, нямашка.

У свой час мяне дужа ўразаіла дзённікавае прызнаньне Міхала Казімера Радзівіла: «Вячэру з князем еў я і страшна ўпіўся, што ўсю ноч па месце на кані езьдзіў». І колькі такіх «коней» ня трапіла на старонкі дыярыюшаў!

Злоўжываньне алькаголем не магло прамінуцца бяспрылюдна. Рана ці позна надыходзіла прывыканьне да алькаголю, зьяўлялася кепскае патомства. Можна, гэта жорстка, але многіх выдае на тое, што знакаміта шляхецкая зухаватасьць — проста гістарычны міт. Мйт, выкліканы неразумьнем становішча, у якім сярэдні беларускі шляхціц знаходзіўся, — становішча шматгадовага бесператаннага жапою. Паміраць ад цырозу печані ці зьявіцца страўніка шмат каму з іх давялося ўжо ў межах Расейскае імперыі. Расейцы, як ні дзіўна, працьверазілі нашу шляхту, але мэтадычна ўзяліся за спойваньне сялянства. Чынілі тое дзе сваімі рукамі, а дзе рукамі тых самых працьверазельных шляхцікоў. За карчомнай шклянцай сяляне прыпынялі заганную рэчаіснасць, у якой зь іх здзіралі па сем шкур ды на штучкі секлі. Надараліся і сялянскія антыалькагольныя бунты, калі цэлыя вёскі прысягалі ня піць гарэлкі. Бунты падаўляліся. Цікава было б прасачыць гарэлачны абарот у беларускай вёсцы падчас паўстаньняў 1830—31 і 1863—64 г.

Цяперашняя Рэспубліка Беларусь цяжка параненая п'янствам і алькагалізмам. Афіцыйная статыстыка не хавае, што праблемы з гэтым у нейкай ступені мае ледзьве ня кожны дзясятый грамадзянін нашае краіны. Выходзіць, што адзін мільён чалавек штодня перабывае ў своеасаблівай алькагольнай эміграцыі. Чаму? Таму што дзяржава палюе на прывіды, спрабуючы злавіць за хвост савецкую жар-птушку. А яна насамрэч выяўляецца сіняй фабрычнай курыцай, што апынулася на прылаўку пасьяла натуральнае сьмерці ад старасьці. Няма здаровых ідэй — няма зацікаўленасьці ў сапраўдным жыцьці тут. Хтосьці выяжджае за мяжу, хтосьці прыпыняе рэчаіснасць. Аднак нават разумьне гэтага іншым разам не ратуе чалавека ад спакусы напіцца бяз даў прычыны. Хаця, папраўдзе, прычыны прыдумляюцца проста: праблемы на працы, псыхалогічныя перагружкі, стрэс... Усё як у паспалітага люду. Ніхто не аспрэчвае патрэбы псыхалогічных разгрузак. Але, да лібог, праз ужываньне алькагольных напоў варты разгружача не часьцей чым адзін раз на месяц (ці нават два месяцы). Дый толькі з добрае нагоды. І з добрымі закускамі. І, бадай самае галоўнае, у добрым таварыстве, дзе ўсе праблемы спакусы будуць агучвацца ў размовах ды губляць сваю першасную вастрыню. У сучасным беларускім соцыюме (не памінаючы тых апухлых) назіраецца іншая тэндэнцыя: дзень пры дні куляць чарачку, а з надыходам якога-кольвек усенароднага сьвята набрацца як жаба твані. І нагода выдатная, і праблем аніякіх, і барбэцю зь сіняй птушкі прыемным пахам казыча ў носе.

Гомель

Адзін мільён беларусаў штодня выпраўляецца ў алькагольную эміграцыю.

.....

Сягей Балахонаў — літаратар. Сталы аўтар «НН» і «Арге». Настаўнічае ў Гомелі.

Калі мужык зьядае ўсё

Беларусы перакананы, што добрая жонка і маці павінна смачна гатаваць. І рабіць гэта штодня. Фэміністкі тыкаюць пальцам на Запад — маўляў, тамка кабеты не гатуюць, а ўсёй сям'ёю наведваюць рэстараны, дзе пад прыглушаны бразгат відэльцаў гутараць зь дзецьмі й мужам. Дасьледаваньні Інстытуту Пэнтара выявілі, што гэта ня больш чым падманлівы стэрэатып.

Аказваецца, беларускі сьветапогляд у галіне ежы нічым ня розніцца ад сусьветнага. Большасьць эўрапейскіх кабет лічаць, што шчаслівая сям'я — гэта сытая сям'я. Уласна, уволю павінен наесьціся мужчына, які, паводле пануючага перакананьня, павінен цяжка працаваць дзеля дабрабыту сям'і. Як некалі ў беларускай сялянскай хаце: бацька, які ад рана цягаў саху, стомлены сядзеў за стол і першы пачынаў есьці. Дзеткі толькі даядалі пасьяла таткі.

Сьвет змяніўся, з харчамі праблемаў няма, таму бацьку на талерку трапляе й тое, што засталася ад дзяцей. Сапраўды, ня сьвіньням жа аддаваць? Сьвіней, да таго ж, у сярэдніх сем'ях і не трымаюць. Дый кормяць тых парсюкоў адмысловай ежай, а не мяшанкай, мьлюць і пасьяць на ланцужку. Але гэта ў Эўропе.

Калі мужык зьядае ўсё, што паклалі яму на талерку, зацьвярджае ў кабеты пачуцьцё ўласнай вартасьці як добрай жонкі й ашчаднай гаспадыні.

Што паненка павінна па-майстэрску гатаваць, лічаць 83% эўрапейскіх кабет, а зь іх 82% мяркуюць, што самі робяць гэта добра. Стаміўшыся ад працы ля пліты і з замілаваньнем глядзячы, як поркаецца ў сваёй талерцы

галава сям'і, 78% жонак чакаюць добрага слоўца ад свайго мужыка ў падзяку за свае высілкі. А той, аднак, трымаецца правіла: харчавацца моўчка, жонку не перахваляваць, каб не распусьцілася.

У выніку паненцы даводзіцца вызначаць якасьць прыгатаванага па тым, зьядуць ці не. Калі мужык есьць шмат, аблізвае талерку і патрабуе дакладкі, паненка адчувае сябе шчаслівай. Ажно 62% прадстаўніц слабага полу прызналіся, што адчуваюць сябе няшчаснымі, калі прыгатаванае сямейнікам не смакуе.

65% кабет і 62% мужчын вераць, што шлях да сэрца мужыка ідзе празь ягоны страўнік. Добра прыгатаваная поліўка цэмэнтэе шлюб значна лепш за пацалункі. Галоднаму досыць хутка абрыднуць залёты. Адкуль бяруцца здрада й разводы? Можна, каханкі гатуюць лепш, чым дома жонкі?

Як выявіла дасьледаваньне, больш за палову жонак (52%) прымушаюць сваіх мужыкоў браць дакладкі! Тыя ж, ведаючы, што адмова выкліча сваркі й яшчэ больш жудасныя вынікі, пагаджаюцца і мэханічна працуюць сківіцамі. Як казаў мой дзед, што прахы ўсё жыцьцё ў адарванай лясамі ад цывілізацыі

52% жонак прымушаюць сваіх мужыкоў браць дакладкі.

вёсцы, «ня чуй смаку, а пры ў ср.у!» Нашто цьвяліць жонку па нейкіх дробязях? Лепш змалаціць дадатковы чыгунок бабкі ды, запіўшы журавінавым морсам, ісьці пілаваць дровы.

Але ж 32% моцнага полу прызнаюцца, што вылазяць з-за стала з пачуцьцём таго, што пе-

раелі. А потым нашы прыгажуні скардзяцца, што муж патаўсьцеў і не пралазіць празь дзьверы. Аднак, ажаніўшыся, хлапец проста абавязаны празь які год адрасьціць жывоцік, а то людзі скажуць, што жонка за ім не глядзіць.

Руслан Равяка

Жоўтым па чорным

Чарнобыль перавярнуў жыццё Святланы Чэрнікавай зь Лепелю. Звычайнаму інжынеру-агрэхніку з Гомельскай вобласці давялося вывучыць нямецкую мову, каб выратаваць жыццё свайго сына. Цяпер Святлана возіць дзяцей на аздараўленне, памянла прафэсію і стала майстрам саломпляцення. У яе найвялікшая ў Беларусі бібліятэка па гэтым майстэрстве, яму яна навучае дзяцей — каб аддаць людзям тое дабро, якое зрабілі некалі ёй, выратаваўшы жыццё сына.

Святлане было 27, калі здарыўся Чарнобыль. Яна ляжала ў Брагінскай больніцы, 25 красавіка нарадзіла свайго малодшага сына Кірылу. Сям'я жыла ў вёсцы Выграбная Слабада за 30 км ад рэактара, марыва ад пажару было відаць і там. Пра аварыю даведлася праз 3-4 дні. Увесь гэты час жанчыны пілі малако і елі з гародаў, кармілі малаком дзяцей. «Нам хлусілі ўвесь час, што гэта далёка і няма чаго баяцца, праз тыдзень-два ўсё будзе нармальна. Мы былі савецкія людзі і верылі гэтай інфармацыі, бо іншай не было». Пасля пачалі распаўзацца чуткі, што на станцыі ўсё гарыць і на ўкраінскім баку людзей эвакууюць.

Жанчын, хворых і дзяцей эвакуавалі 9 траўня ў летнікі і санаторыі. Туды ехалі толькі тыя, хто ня мог паехаць да сваякоў. Там было холадна, есці не было чаго, месцаў вольных таксама не было. Толькі ў чэрвені пачалі эвакуаваць на сталае месца жыхарства. Саўгас эвакуавалі ў Буда-Кашалёўскі раён, нават вуліца там называецца Слабадзкая палюда назвы саўгаса.

Яшчэ раней эвакуавалі кароў. «Проста жывёла мела свой кошт, яна каштавала тысячы рублёў. Я й мае дзеці нічога не каштавалі, мы былі бясплатныя», — кажа Святлана.

Тыя жывёлы, якіх не пасьпелі эвакуаваць, захварэлі на прамянювую хваробу. У іх аддзялялася скура і правісаў пазваночнік. Кароў, якія яшчэ маглі стаяць, грузілі на фуры і завозілі на Гомельскі мясакамбінат.

Эвакуацыйныя пасведчаньні пацярпелым давалі толькі на Гомельскую вобласць, таму сям'я пераехала да Святланіных бацькоў у Лепель самастойна, не чакаючы ад дзяржавы грошай. Прышлося кінуць свой першы дарослы дом, дзе ўсё рабілі сваімі рукамі — рамантавалі і фарбавалі. Наагул, саўгас быў вялікі і багаты, з вялікімі вёскамі. І клімат, і зямля там былі нашмат лепшыя за менскія і віцебскія. Пакуль ня здарылася гэтай катастрофы, людзі туды толькі прыяжджалі жыць, ніхто не зьяжджаў адтуль. З таго часу месцам сустрэчы з былымі землякамі стаў радыялягичны цэнтар, дзе раз на паўгоду пра-

ходзілі абследаванні.

Святлана ж прыехала да бацькоў у адным халаце, зь немаўляткам на руках. Праз год яны атрымалі ў Лепелі жылло. Спачатку мясцовае начальства не прыветна паставілася да перасяленцаў. «Нам казалі: мы вам жылла не дамо, чаго вы сюды прыехалі, вас ніхто ня клікаў, і ўвогуле гэта вашы праблемы. Пры тым мы былі адзіная сям'я, якая прыехала ў Лепельскі раён. Дык жа гэта быў мой родны горад і мая маці ўсё жыццё прапрацавала там настаўніцай — а як прымалі астатніх людзей? Гэта было стаўленьне мясцовай улады такое бесчалавечнае. Суседзі і простыя людзі вельмі дапамагалі», — прыгадвае Святлана.

У той час, калі сям'я засталася ў Лепелі без жылла, грошай на існаваньне і працы, у газэтах пісалі аб тым, што вынікі аварыі на Чарнобыльскай АЭС ужо пераадолены, а эвакуаваныя расьселеныя і маюць працу. Той нумар «Правды» Святлана захоўвае і дагэтуль.

«Мы ж лічылі, што жывём у найлепшай, сумленнай краіне. Так нас вучылі, і я ў гэтым была ўпэўнена, таму што была добрай вучаніцай. А выйшла зусім па-іншаму. Нас падманулі, ня даўшы нам інфармацыі. Трэба было зьехаць у першы ж дзень усім. Не было б панікі, проста частка людзей выратавалася б. Калі б нам казалі, што гэта атрута і сьмерць, людзі б знайшлі і грошы, і магчымасьць хоць некуды зьехаць. Злачынства і тое, што цяпер нам кажуць, нібы там усё нармальна і людзей трэба вяртаць».

Муж Святланы працаваў у «зоне» яшчэ да ліпеня. Мужчын пакінулі «ўздымаць сельскую гаспадарку». Ужо быў зроблены радыялягичны кантроль і было зразумела, што ня тое што сеяць, а знаходзіцца там небяспечна. Але ж людзям дазволілі саджаць агароды, каб ня сеяць панікі і пакінуць надзею на вяртаньне. Засяяныя агароды засталіся за дротам, паставілі жалезную браму. Святланін муж памёр пяць год таму ад раку сэрца. Ён шмат хварэў, перанёс дзьве апэрацыі. Даглядалі яго ў сям'і: дзяржава не магла забясьпечыць годнае паміраньне ў больніцы.

КРЫЎЦІНА КУЗЬМІНА

Сын Кірыл, народжаны напярэдадні Чарнобылю, меў чатырохразовы парок сэрца. Ён ужо не хадзіў і быў вельмі слабы. Доктары казалі, што ён не дажыве да 7 год, але Святлана вырашыла змагацца да канца. Адночы сам-насам са сваёй бядой яна ішла па набярэжнай

Сьвіслачы і ўбачыла шылду фонду «Дзецям Чарнобылю». Там ёй прапанавалі паехаць з сынам у нямецкую сям'ю на аздараўленне.

У самалёце Святлана са страхам думала аб тым, што яе чакае ў невядомай краіне і ў неведомых людзей. «Я садзела і думала: божа мой! На-

вошта я на гэта пагадзілася? У нас застаўся такі страх пасля дзьвюх войнаў зь Нямецчынай і склаўся такі стэрэатып немца як ворага. А мой бацька, які перажыў акупацыю ў вёсцы, бачыў, што я баюся, і сказаў мне: «Ты ня бойся, Сьвета, я ж бачыў немцаў, яны нас не пакрыўдзілі, больш крыўдзілі партызаны, якія зь лесу выходзілі і выносілі ўсё з хаты. Ня бойся, нека будзе, не такія яны і страшныя, усе людзі аднолькавыя, і там ёсць дрэнныя, і тут».

Нямецкая сям'я дапамагла зрабіць абследаваньне Кірылу. Праз Эвангельскую царкву быў арганізаваны збор грошай на апэрацыю, і праз тры месяцы апэрацыя адбылася. Людзі, якія здавалі грошы, прыходзілі ў больніцу паглядзець на Кірыла, прыносілі яму падарункі. Зь сям'ёй сябруюць дагэтуль. «Гэтыя людзі падарылі яму жыццё, і для іх гэта, бадай, самая вялікая справа, якую яны зрабілі ў сваім жыцці. А Германія стала для нас другой радзімай», — кажа Святлана.

Цяпер Кірылу 18 гадоў, ён вельмі добра ведае нямецкую мову і таксама пляце з саломкі, навучаецца ў агрэхнічным каледжы ў Лепелі. Ён вельмі таленавіты да канструяваньня, пяць год таму вынайшаў станок для кручэньня саломы. Разам з братам Андрэем яны робяць выставы сваіх твораў.

Святлана захапілася саломкай, выпадкова ўбачыўшы гэты працэс. Яе ўразіў матэрыял, прапітаны сонцам, і яна пачала вывучаць саломпляценне па кнігах, празь некалькі месяцаў пайшла ў Дом рамёстваў кіраўніком гуртка, а неўзабаве гэта зрабілася яе асноўным заняткам. Кажа, што захапленьне павінна быць у кожнага чалавека, тады ён менш зьявляе ўвагі на жыццёвыя непаразумыні. Ведае і зьбірае лекавыя расьліны. Гэтае захапленьне ідзе зь дзяцінства, калі ў Лепелі зь сябрамі хадзілі па шчаўе ў луг, у грыбы ў бліжэйшы лес. Гэта быў звычайны дзіцячы занятак, за здарэньня зёлкі дзеці атрымлівалі грошы (кіляграм сушанага кмену каштаваў чатыры рублі).

«Я сустрэла шмат і дрэнных людзей, чэрствых і абіякавых, якія жывуць толькі дзеля сябе. Але нашмат больш я сустрэла людзей добрых, якія гатовы аддаць табе ўсё. Таму цяпер я стараюся таксама аддаваць другім тое, што мне аддалі, — працюю зь дзецьмі-інвалідамі. Стараюся палепшыць іх жыццё, даць магчымасьць зарабіць грошы і знайсці занятак. Калі чалавек хворы, для яго вельмі важна рабіць нешта лепш за здаровага», — кажа Святлана.

Вераніка Дзядок

Вадім Салееў.

У «Мастацтва» будзе новы рэдактар

Яшчэ два нумары часопісу «Мастацтва» выйдучь за подпісам Вадзіма Салеева. Кантракт, тэрмін дзеяньня якога сканчаецца 19 жніўня, Міністэрства культуры працягваць ня будзе.

Прафэсар Салееў ведае сабе цану. Ён можа раздражняць сваёй нясьціпласьцю («За маю працу можна было б і ордэн Скарыны даць»), але ж умее прыцягваць увагу нечаканымі меркаваньнямі. Асабовы займеньнік «Я» гучыць у ягонай гаворцы праз слова. Тыя, хто сутыкаўся з гэтым доктарам філязофскіх навук і заслужаным дзеячом культуры, першым

чынам кажуць пра Салеева, што ён чалавек няпросты. За два гады ягонай працы ў «Мастацтва» там неаднойчы ўзьніклі канфлікты, разьбіраць якія даводзілася нават на калегіях міністэрства. Адзін з самых гучных — зьяленьне ў сакавіку без тлумачэньня прычынаў народнага мастака Віктара Грамыкі.

Пры ўсім гэтым, пры Салееву часопіс зьмяніў дызайн, падвысіў колькасць падпісчыкаў (за Дударавым было 330, цяпер 800), рэнтабельнасьць сягнула 34% (супроць ранейшых 20). Тым большай неспадзяванкай было для Салеева рашэньне Мінікульту не працягваць кантракт. Прафэсар зьявляе гэта з тым, што чыноўнікі баяцца наватарства:

«Дзяржаве патрэбны не наватары, а выканаўцы загадаў».

Ён выказаўся супраць красавіцкага рашэньня калегіі міністэрства, згодна зь якім выданьні рэдакцыйна-выдавецкай установы «Культура і мастацтва» (адпаведна — газэта і часопіс) у хуткім часе будзе ачольваць адзін рэдактар. Сп.Салееў напісаў ліст да міністра культуры Гулякі з просьбай пераглядзець рашэньне. Адказу няма. Салееў наракае, што сп.Гуляка так аніводнага разу яго і не прыняў за два гады. Прафэсар шкадуе, што ня зможа выдаць запраектаваныя польскі ды ўкраінскі нумары часопісу.

Сяргей Будкін

Вацлаў Гавал

Кван-лі-со

Рашучасьць, настойлівасьць і вядзеньне перагавораў з пазыцыі сілы — гэта адзінае, што Кім Чэн Ір ды падобныя да яго разумеюць.

Артыкул надрукаваны ў: **Globe and Mail** (Канада), **Mlada Fronta DNES** (Чэхія), **Postimees** (Эстонія), **Frankfurter Allgemeine Zeitung** (Нямеччына), **Irish Times** (Ірляндыя), **Chosun Ilbo** (Карэя), **Gazeta Wyborcza** (Польшча), **Romania Libera** (Румынія), **SME** (Славацкія), **Washington Post** (ЗША), **Наша Ніва** (Беларусь) ды інш.

Споўнілася ўжо роўна 60 год, як выйшлі на сьвет сьведчаньні ад Рудольфа Врбы й Альфрэда Вэтцлера пра іх пасьпяховае ўцёкі з асьвенцымскага канцлягеру. Гэта былі адны з першых сьведчаньняў пра гітлераўскую машыну сьмерці. Падобным весткам многія прадстаўнікі дэмакратычнага сьвету не хацелі верыць нават пры канцы вайны. Дзякуючы Врбе, Вэтцлеру ды іншым сьведкам жахі й умовы нацысцкага канчатковага рашэньня сёньня вядомыя ўсім.

Такім жа чынам дзякуючы кнігам Артура Костлера, Іржы Вэйла ды Аляксандра Салжаныцына зь цягам часу сталі вядомымі зьлчынствы й сутнасьць савецкага камунізму. Людзі, якія на падставе непасрэдных сьведчаньняў імкнуліся звярнуць увагу на найвялікшыя зьлчынствы найноўшае гісторыі, на шчасьце, знаходзіліся заўсёды й паўсюль. Рыты Панг апісаў тэрор Чырвоных кхмэраў, а Канан Макія — жорсткасьці астрагаў Садама Хусэйна. Гары Ву імкнецца звярнуць увагу на жахі кітайскіх працоўных лягераў Лао-каі.

Лёсы тысяч сучасных уцекачоў, якім удалося зь вялікімі цяжкасьцямі прабрацца праз камуністычны Кітай у свабодную Паўднёвую Карэю, пераканаўча кажуць пра зьлчынствы сутнасьць паўночнакарэйскае дыктатуры. Іхныя сьведчаньні, пацьверджаныя сучаснымі спадарожнікавымі здымкамі, кажуць адначасна: Паўночная Карэя сёньня мае цалкам дзейную сыстэму канцэнтрацыйных лягераў. Завуцца яны «Кван-лі-со», ці, у перакладзе, «палітычна-папраўчыя працоўныя калёніі». Больш за 200 тысяч вязьняў там гібеюць ды паміраюць у такіх самых умовах, як калісьці мільёны вязьняў савецкага ГУЛАГу.

На паўночнай частцы карэйскае паўвыспы сёньня ўладарыць найтаталітарнейшы рэжым сьвету, які мае на сваім сумленьні мільёны чалавечых жыцьцяў. Кім Чэн Ір па сьмерці свайго бацькі Кім Ір Сэна пераняў вялікае камуністычнае гаспадарства ды без дакоруў сумленьня працягвае ўзмацненьне спадчыннага культу асобы. Ён корміць адно з найвялікшых у сьвеце войскаў ды вырабляе зброю масавага зьнішчэньня. Цэнтралізаваная плянавая гаспадарка ды дзяржаўная ідэалёгія чучке прывялі краіну да галадому, ахвяры якога лічацца на мільёны.

Наперакор усюдыйснаму войску ды паліцыі дзясяткам тысяч адчайных паўночнакарэйцаў удалося ўцячы ў Кітай. Кітайскі бок, наперакор міжнародным дамовам, іх за ўцекачоў не ўважае ды пераходзіць апарату Вярхоўнага камісара ААН на справах бежанцаў дапамагаць ім. Кітайскі ўрад ставіць на іх аблавы ля

межы і дэпартаваў назад у Паўночную Карэю, дзе іх жыцьцёвы шлях сканчаецца ў Кван-лі-со. Гэта ўсё адбываецца цяпер, а сьвет бяздзейна пакідае гэта па-за ўвагаю.

Не вітаюць у Сэуле, нарэшце, нават тых, хто пасьля небясьпечнага шляху дабраўца да Паўднёвае Карэі. Такія людзі пераходзяць афіцыйнай «сонечнай палітыцы», якая на словах выглядае даволі прывабна, але адначасова заснавана на бесьперапынных саступках. Каштуе яна Паўднёвай Карэі сотні мільёнаў даляраў, але не вядзе да вырашэньня ўсяе праблемы ды захаваньня чалавечых жыцьцяў. А як вынік — утрымлівае пры жыцьці пхеньянскага правадыра.

Кім Чэн Ір з дапамогаю свайго мільёнага войска, ядзерных бомбаў, ракетаў далёкага радыёсу дзеяньня ды продажу зброі й вайсковых тэхналягіяў падобным дыктатарам шантажуе цэлы сьвет. Ён хоча, каб за мяжою яго паважалі ды баяліся, хоча, каб яго лічылі наймацнейшым уладаром сучаснасьці. Ён кідае на галодную сьмерць свой народ, а галадамор выкарыстоўвае пры найменшых прыметах ахалоджваньня бязмежнае вернасьці сваёй асобе. Шантажом ён атрымлівае харчы ды нафту. Але гэтую дапамогу ён дзеліць сярод верных яму — у найпершую чаргу сярод войска. Высьветліць на месцы, да каго даходзіць дапамога міжнароднае супольнасьці, са зразумелых прычын немагчыма.

У гэтым годзе Камісія па правах чалавека ААН у Жэнэве прыняла рэзалюцыю, якая асуджае мэтады паўночнакарэйскае ўлады. Неймаверна, але паўночнакарэйскі рэжым гэтай камісіяй за грубыя парушэньні правоў чалавека быў пакрытыкаваны толькі другі раз ад свайго ўзнікненьня. Менш здзіўляе, але вылікае большы неспакой тое, што з 18 канкрэтных рэкамэндацый з рэзалюцыі мінулага году паўночнакарэйскі бок ня выканаў ніводнай.

Кім Чэн Ір не перастае шантажаваць сьвет у той час, калі ні ў чым не вінаватыя карэйцы паміраюць з голаду ці трапляюць у канцэнтрацыйныя лягеры. Настала пара, каб дэмакратычны дзяржавы сьвету — краіны Эўразьвязу, Злучаныя Штаты, Японія ды не ў апошнюю чаргу сама Паўднёвая Карэя — аб'ядналіся ў сваіх дзеяньнях. Каб яны далі ясна зразумець, што таталітарным дыктатарам не саступаюць і што павага да асноўных правоў чалавека павінна стацца неад'емнай часткаю любых перамоў з Пхеньянам. Рашучасьць, настойлівасьць і вядзеньне перагавораў з пазыцыі сілы — гэта адзінае, што Кім Чэн Ір ды падобныя да яго разумеюць. Прынамсі, для гэтага ўжо не патрабуем чуць наступныя сьведчаньні жахаў.

ЗАМЕСТ ХРОНІКІ СУПРАЦІВУ

21 ліпеня, Менск, плошча Якуба Коласа.

Гаагскі трыбунал

10 ліпеня арбітражны суд ААН прызнаў пабудаваную Ізраілем антытэрарыстычную абаронную агароджу неадпаведнай міжнароднаму праву і тым самым у чарговы раз засьведчыў крыважэрнасьць міжнароднае супольнасьці ў пытаньнях араба-ізраільскага канфлікту.

Ідэя ўвядзеньня загараджальнае сыстэмы на заходнім беразе ракі Ярдан дзеля спыненьня прасочваньня арабскіх тэрарыстаў на ізраільскую тэрыторыю належала колішнему прэм'еру Ізраілю Эгуду Баракі і пачала рэалізоўвацца з ініцыятывы цяперашняга кіраўніка ізраільскага ўраду Арыэля Шарона. Заплянаваная даўжыня абароннага збудаваньня, абсталёваннага відэакамерамі і прапускнымі пунктамі, складае 700 км, а каштарыс будоўлі роўны \$1,3 млрд. Нягледзячы на тое што агароджа пакуль што пабудаваная толькі на чвэрць запланаванае даўжыні, пазытыўны эфэкт для бясьпекі ізраільскіх грамадзян ужо адчуваецца: колькасьць ахвяр тэрактаў сярод ізраільцянаў у апошнія месяцы радыкальна зьменшылася. Хаця агароджа і ўскладняе жыцьцё і працу палестынскіх арабаў, яе значэньне як сродку абароны мірных ізраільцянаў ад нечалавечых нападаў усё ж пераважае.

Але ж вернемся да выраку Гаагскага суду. Аргументы судзьдзяў на карысьць нелегітымнасьці будаўніцтва агароджы пераканаўчымі ніяк не называюць. Найперш суд спасылаецца на замацаваньня ў міжнароднай юрыспрудэнцыі правы асобы на працу, адукацыю, здароўе і годнае жыцьцё, парушэньня агароджай. Насамрэч, прапускныя пункты ды падзел некаторых участкаў зямлі ўскладняюць жыцьцё палестынскіх арабаў. Але ж ААН прыгадвае аб правах асобы на працу, адукацыю, здароўе і годнае жыцьцё, толькі калі на лаве падсудных — габрэйская дзяржава. Затое ніхто не зважае на генацыд супраць уласных народаў, які адбываецца ў такіх краінах — сябрах ААН, як Расея і Паўночная Карэя.

Аргумент пра тое, што агароджа замінае самавызначэньню палестынскіх арабаў, таксама сумнеўны. Галоўная перашкода незалежнасьці Палестыны — не Ізраіль, а тэрарызм. Як толькі ў

Рашэньне Гаагскага суду адлюстроўвае нарастаньне антысэміцкіх настрояў у Заходняй Эўропе. Габрэйскае ж пытаньне застаецца пытаньнем прыстойнасьці.

Палестыне зьявляцца ўплывовыя палітыкі, якія хочаць мірнага суіснаваньня з габрэямі, Ізраіль адразу сядзе з імі за стол перамоў. Яшчэ адзін аргумент супраць агароджы — што яна праходзіць па арабскіх тэрыторыях і тым самым замацоўвае іх анэксію Ізраілем. Пярэчаньні: па-першае, агароджа — не сыяна і яе можна перасунуць. Па-другое, у адрозьненне ад шмат якіх іншых сяброў ААН, Ізраіль — дэмакратычная дзяржава зь незалежным судом, які можа разглядаць скаргі пацярпелых ад будаўніцтва агароджы і ставіць пад сумнеў маршрут яе праходжаньня (такія прыклады ўжо ёсьць).

Затое суд не ўлічыў відавочнага права Ізраілю на абарону свайго насельніцтва ад тэрарызму. Акрамя таго, сам разгляд справы ў Гаагскім судзе сумнеўны: слуханьні ў арбітражных судах вымагаюць згоды абодвух бакоў, а яе з боку Ізраілю не было. Некаторыя ж падрабязнасьці працэдуры ператварылі пасяджэньне суду ў фарс. Так, вырак быў зачытаны прадстаўніком Кітаю — краіны, асабліва вядомай сваім «клопатам» пра правы чалавека (напрыклад, там надоечы прыцягнулі да крымінальнай адказнасьці аўтара сеткавых артыкулаў за публікацыю пра трагічныя падзеі на плошчы Цян'наньмэнь).

Ну, але ж пра антыізраільскія настроі ў структурах ААН вядома ўжо даўно, дый выракі такога кшталту абавязковае сілы ня маюць. Насьцярожае іншае. Адзіны судзьдзя, які прагаласаваў супраць выраку, быў амэрыканец. Прадстаўнікі з Эўропы выступілі за асуджэньне Ізраілю. Сярод іх быў і нямецкі судзьдзя. А нямецкая лібэральная прэса горача вітала антыізраільскіх вэрдыкт. Як нехта трапна заўважыў, праца працягваецца...

Агулам рашэньне Гаагскага суду і рэакцыя на яго адлюстроўваюць нарастаньне антыізраільскіх і антысэміцкіх настрояў у Заходняй Эўропе. Так, у Францыі, краіне з самай вялікай у Эўропе габрэйскай грамадой, урад больш ня ў стане абараніць габрэйскіх грамадзянаў ад па-экстрэмісцку настроеных мусульманаў. У Нямеччыне галоўнае пытаньне ў развагах пра другую сусьветную вайну — ужо ня «як быў магчымы Галакост», а «чаму мы прайгралі Сталінград» ды «мы таксама былі ахвярамі». А адной з прычын «няслушнае» палітыкі Злучаных Штатаў шмат якія нават адукаваныя немцы лічаць прысутнасьць ва ўрадзе Амэрыкі асобаў габрэйскай нацыянальнасьці. Згадаем таксама непасрэдную фінансавую дапамогу Эўразьвязу ўраду Палестынскае аўтаноміі. Празь непразрыстасьць палестынскіх структураў вялікая частка дзевяцізначных сум дапамогі ідзе на падтрымку антыізраільскіх тэрарыстычных групавак.

У гэтым недасканалым сьвеце існуе шмат забытых культурных і палітычных пытаньняў, адказ на якія залежыць ад асабістых прэфэрэнцыяў асобы. Габрэйскае пытаньне доўгі час было і застаецца менавіта пытаньнем прыстойнасьці. Выглядае, што прыстойных людзей у нашай частцы сьвету, вядомай як Эўропа, застаецца ўсё менш.

Сяржук Вінаградаў,
siarzhuk.vinahradau@tut.by

Аляксандар Фядута

Чалавек, які здолеў зьмяніць сьвет

За дзесяць гадоў, якія Лукашэнка кіруе дзяржавай, ён здолеў пераўтварыць краіну згодна з уласнымі ўяўленьнямі.

Гэта мелася быць дзяржава, у якой усё залежала выключна ад яго. Прэзыдэнт прызначаў усіх кіраўнікоў мясцовых органаў улады. Гэты ж заступалі апазыцыйны шлях у парламэнт і мясцовыя саветы.

Прэзыдэнт назначаў урад, генэральнага пракурора, усіх судзьдзяў, палову членаў Канстытуцыйнага Суду і Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзеньні рэфэрэндумаў. Другую палову прызначала верхняя палата парламэнту, выбіраная мясцовымі саветамі, якія, у сваю чаргу, падлягалі жорсткаму кантролю людзей з мясцовых адміністрацый, назначаных прэзыдэнтам.

Прэзыдэнт назначаў кіраўнікоў усіх буйных дзяржаўных прадпрыемстваў і членаў праўленьня Нацыянальнага банку.

Назначаў паслоў і надаваў званьні генэралам усіх родаў войск.

Назначаў рэдактараў вядучых цэнтральных дзяржаўных газэт і тэлекампаній.

Назначаў рэктараў ВНУ і прэзыдэнта Акадэміі навук. Прысвойваў тытулы і навуковыя ступені.

Ніхто ня мае права кантраляваць пазабюджэтныя фонды, якімі карыстаецца прэзыдэнт.

На ягоны загад пачалі зьяўляцца гіганцкія аб'екты, што нагадвалі эгіпэцкія піраміды. Усё пачалося з будаўніцтва льядовых палацаў. Потым была ўзьведзена велізарная бібліятэка.

Лукашэнка зрабіўся кіраўніком Нацыянальнага алімпійскага камітэту. Езьдзіў на лыжах ды каньках зімой і летам, а за ім і ўсё чыноўнікі, незалежна ад узросту і стану здароўя, таксама сталі на лыжы і канькі — каб пазбавіцца падаэрэнняў, што на іх нельга паспадыцца.

Ніхто ня мог яму запярэчыць. Усе і ўсё залежала ад яго.

Але ён таксама баіцца. Баіцца страціць уладу.

Страх

Каго ён баяўся? Моцных канкурэнтаў і журналістаў.

У Беларусі раптам пачалі прападаць людзі. Найперш зьніклі даўнія Лукашэнкавы саюзнікі — амбінныя і харызматычныя Віктар Ганчар і Юры Захаранка.

Потым зьнік журналіст — апэратар расейскага каналу ГРТ Дзьмітры Завадзкі, у мінулым асабісты апэратар Лукашэнкі. Злачынцы не былі знойдзены. Людзі, абвінавачаныя ў выкраданьні і забойстве Завадзкага, — былыя супрацоўнікі спецслужбаў — не прызналі сваёй віны ў гэтым, хоць прызналіся ў забойстве многіх іншых асоб. Сьледчыя не знайшлі галоўнага доказу віны — цэла журналіста.

У 2000 г. генпракурор Алё Бажэлка і старшыня КДБ Уладзімер Мацкевіч запатрабавалі ад прэзыдэнта адстаўкі ягонага

памочніка Віктара Шэймана, які нібыта ўкрываў сапраўдных забойцаў Завадзкага. Лукашэнка звольніў усіх трох. На наступны дзень ён прызначыў Шэймана на пасаду... генэральнага пракурора.

Усё часцей заходзіць гаворка пра беларускія «эскадрыны сьмерці» — спецыяльную адзінку, створаную з мэтай ліквідацыі неўпадабных людзей. Інфармацыя пра гэта пратаячлася ў прэсу. Лукашэнка ў адказ узмацніў барацьбу з газэтамі. Недзяржаўныя выданьні пазбавіліся друкарняў і распаўсюду. Журналісты абвінавачваліся ў «абразам» прэзыдэнта і траплялі пад суд, які адпраўляў іх на прымусовыя работы і даваў велізарныя штрафы. Такім чынам ліквідоўвалася апазыцыйная прэса.

Сьледам за журналістамі прыйшла чарга інтэлігенцыі, якая, на думку Лукашэнкі, зьяўляецца галоўнай апазыцыйнай сілай. Прэзыдэнт канфіскаваў нерухомасьць Саюзу пісьменьнікаў, потым пазбавіў яго газэты. Загадаў закрыць Нацыянальны ліцей імя Якуба Коласа — адзіную школу, у якой усе прадметы выкладаліся па-беларуску. Урэшце, пачаў прысясьняць недзяржаўныя ВНУ. Але страх ня знік. Адно што сёньня гэта страх перад заслужаным пакараньнем.

Дамоклаў меч

Заслужанае пакараньне няспынна стаіць яму перад вачыма. Яно мае ўласную пасаду і імя — Уладзімер Пуцін.

Гэта як неадчэпны ўспамін пра няздзейсьненую мару. У дадатак да ўсяго Пуцін робіць дакладана тое, што рабіў бы Лукашэнка, калі б стаў прэзыдэнтам Расеі. Нацыяналізаваў тэлебачаньне і пачаў нішчыць вялікі бізнэс. Але Пуціну больш даруюць. І ён мацнейшы. Вось таму Лукашэнка яго так ненавідзіць. Бо чаго дамогся ён сам? Толькі ўсеагульнай нянавісьці з боку цывілізаваных краін. А з Пуціным на Захадзе размаўляюць як з раўнёй.

Пуцін таксама не выносіць Лукашэнкі. Ведае, што іх пастаянна параўноўваюць, — а гэта непрыемна. Таму ўзору для параўнаньня трэба пазбавіцца.

Але Пуцін разумее, што нельга адкрыта ўмешвацца ў справы суверэннай дзяржавы. І таму чакае канца Лукашэнкавага праўленьня. А ён здольны бяспасна падлічваць і чакаць. І гэта страшней за ўсё. Бо Лукашэнка паставіў усю эканоміку Беларусі на службу сваім нязбытным снам пра магутнасьць і падпарадкаваў яе інтарэсам Расеі. У яго няма іншых крыніц інвэстыцый, апроч расейскіх, і іншых, апроч расейскіх, рынкаў збыту.

Ён спрабаваў шукаць альтэрнатывы, але беспаспяхова. Ягонымі прыяцелямі былі Садам Хусэйн ды Муамар Кадафі — Беларусь абвінавачвалі ў продажы зброі абодвум рэжымам. Ён таксама актыўна абараняў Слабадана Мілошавіча. Падзеньне кожнага дыктатара ўсё больш умацоўвала яго ў перакананьні, што ўладу можна раптоўна

Некалі ён сам казаў, што будзе кіраваць 12 год. Аднак сёньня, калі канец блізкі, яго самога і яго акружэньне апанаваў страх.

страціць — а разам зь ёю скончацца і салодкія сны.

І Лукашэнка зразумеў, што пакінуць уладу ні ў якім разе нельга!

Таму ён пачаў гаварыць пра новы рэфэрэндум, які дазволіў бы яму застацца прэзыдэнтам яшчэ на адзін тэрмін. Набліжаецца 2006 год, у якім — згодна з Канстытуцыяй — павінна скончыцца Лукашэнкава эпоха. Некалі ён сам казаў, што будзе кіраваць 12 год. Аднак сёньня, калі канец блізкі, яго самога і яго акружэньне апанаваў страх.

У нашай краіне добра

Я памятаю Лукашэнку ў дні ягонай інаўгурацыі. Ён быў шчыра ўзрушаны. Ён не хацеў рабіцца дыктатарам. Хацеў дапамагчы людзям, забяспечыць ім добрае жыццё, прымусіць увесць сьвет з зайздрасьцю вымаўляць слова «беларус».

За апошнія дзесяць год ён моцна пастарэў, пасівеў. Сёньня думае толькі пра ўладу. Ня хоча сыходзіць. Так бывае з дыктатарамі.

Часам мне здаецца, што гэта толькі недарэчны сон. Але я расплюшчуваю вочы — і зноў чую гэты ахрыплы голас, які ашуквае свой народ і ўвесь сьвет. І чую галасы аплачаных прэзыдэнтам тэлэрэпарцёраў, назначаных ім дыпляматаў, выбраных на ягоны загад парламэнтараў, якія паўтараюць хорам: «У нашай краіне добра. Не навязвайце нам вашых заходніх стандартаў, вашых дэмакратычных каштоўнасьцяў!»

Нехта — нібыта Жырыноўскі — сказаў, што бедную Беларусь можа выратаваць толькі кілер. Я ня ўпэўнены. Ад самога сябе ўратавацца нельга. Хіба што зьявіцца новы Майсей, які сорок год будзе вадзіць народ па пустыні, пакуль ня вымра пакаленьне, якое выбрала Лукашэнку. Тады спраўдзіцца надзея.

Друкуецца ў скароце паводле «Gazeta Wyborcza»

«НН» з радасьцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаваньні. З прычыны вялікага аб'ёму пошты, мы ня можам пацьвярджаць атрыманьне Вашых лістоў, ня можам і вяртаць неапублікаваныя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусяць быць падпісаныя, з пазнакай адрасу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам. Наш адрас: а/с 537, 220050, Менск. E-mail: nn@promedia.by. Факс: (017) 284-73-29.

Слова пра Балота

Быў час, калі балоты дапамаглі ліцьвінам і русінам уратавацца ад мангольскай навалы. Ужо за адно гэта нашы балоты трэ было б уганараваць званьнем Абаронцы Айчыны і ахоўваць як нацыянальную рэліквію. Але значнасьць беларускага балота ня толькі ў гэтым. Балота — гэта вялізная фабрыка па перапрацоўцы бруду ў нешта добрае, прыгожае, сакавітае і карыснае.

Людзі, якія ня ведаюць і ня любяць балота, кажуць, што балота сьмярдзіць. Ім непрыемны яго пах. Так, у балота свой водар. Але гэта не смурод. Балота ачышчае сваю прастору, а ўвесь смурод і бруд, у тым ліку чалавечы, дый найперш чалавечы, хавае ў сваім трыбуху, пераабляючы там яго ў нешта прыроднаспажывае. Балота — і прыродны залатар, і санітар. Але выяўляецца, на жаль, што ўсьвядоміць гэта можна толькі тады, калі балота ўжо высушана, зьнішчана і людзі пачынаюць захлапацца сваім смуродам, ад якога ўжо няма чым ачысьціцца.

У дзяцінстве маці часта пасылала мяне на балота па капытнік для сьвіней. Гэтыя сакавітыя сьцябліны зь вялікімі, круглымі і пульхнымі, як бліны, лістамі сьвіньні лопалі з такім ашалелым трэскам і хлюпаньнем, што, здавалася, іх вушы і цяліцы варушацца ў такт імкліваму руху сківіц, быццам выконваючы нейкі рытуальны танец, — нават спружынка хваста круцілася, нібыта шрубка. Мая лясёнка, якую я ледзь прыцягнуў з балота, зьнікала ў імгненьне вока. І назаўтра маці зноў пасылала мяне па капытнік.

Аднойчы я запратэставаў, не пайшоў, сказаў, што мне цяжка штодзень цягаць гэтыя ношкі. І маці знайшла салямонава рашэньне праблемы: надалей я не насіў сьвіньням капытніку, а выпускаў іх на волю і яны самі беглі ў напрамку, які я ім адзін раз паказаў. Але й я павінен быў бегчы разам зь імі. Яны залазілі

- Нашчадкі радзімічаў і дрыгавічоў,
- узадаваных балотамі, зьнішчаючы
- аснову свайго жыцьцёвага існаваньня,
- слабеюць і мізарнеюць ня толькі цэлам,
- але й духам.

ў травяны гушчар, пад якім хлюпала вада, і балявалі ўволю. А я насычаўся фарбамі і водарам гэтага расьліннага царства.

Якіх толькі расьлін там ні было! Я ня ведаў іх назваў; магчыма, некаторыя былі ўжо рэдкімі і расьлі толькі там, бо нашмат пазней я ўжо не сустракаў іх нідзе, нават у родных мясьцінах. Балота зьнішчылі, і прырода зьбяднела, зьмарцнела.

А калі ўжо гадоў праз трыццаць мне давялося паблукваць па Нікіцкім батанічным садзе ў Крыме, дзівуючыся на багатую разнастайнасьць выпеставанай чалавекам расьліннасьці, я ўспамінаў наша балота. Буйствам, багацьцем і разнастайнасьцю прыроднай фантазіі яно не саступіла б Нікіцкаму саду. Але балота ўжо няма, і ў праўдзівасьці гэтых слоў, адпаведных маім дзіцячым уражаньням, пераканацца немагчыма.

Балота зьнішчылі. Зьнішчыў чалавек, якога яно сагравала, паіла і карміла, якога яно песьціла, ачышчала, якому давала здароўе. Цэла багны пакрылі шнары канаў і каналаў, дрэнажныя трубы спрацоўваюць як кропельніцы, толькі ў іншым кірунку — не насычаючы кроў, а забіраючы яе. Вецер разносіць пыл высмаглых тарфянікаў. Торф як глебу скарыстоўваць не навучыліся, пачалі скарыстоўваць як паліва. А раз ён паліва, то ён і пачаў гарэць, гарэць сам. Хвароба ў яго такая — гарачка. У выніку гараць лясы, узрываюцца бамбасклады. Бабруйск ужо страсянуўся аднойчы з такой неспадзяванкі.

Не, балота ня помсьціць чалавеку. Проста ў яго няма ўжо сіл змагацца з гэтай ракавай пухлінай. Балота канае. І чалавек, балотны чалавек, становіцца безабаронным перад зьнявечанай прыродай, у якой парушана гармонія жыцьцязьдэйнасьці. Нашчадкі радзімічаў і дрыгавічоў, узадаваных балотамі, зьнішчаючы аснову свайго жыцьцёвага існаваньня, слабеюць і мізарнеюць ня толькі цэлам, але й духам. Набываючы ўсё новыя і новыя амаль невядомыя раней хваробы, якія разрастаюцца да меры эпідэміі (цукровы дыябэт, скурны грыбок, артрозы, прастатыты, стаматыты, язвы страўніка... чаго табе, безбалотны беларус, яшчэ не хапае?), яны тлумачаць гэта то палітычным зьменамаі, то ўплывам Чарнобылю, то яшчэ чым. А прычына адна — яна ў разбуранасьці СВАЁЙ прыроды, у парушанасьці СВАЙГО ахоўнага поля, у нядбайным стаўленьні да векавечных асноў СВАЙГО існаваньня.

Сканае балота — сканаюць і людзі, узрослыя на балоце. І нашы плошчы пачынаюць абжываць людзі пустэльні.

Міхась Булавацкі, Магілёў

У Д А К Л А Д Н Е Н Ь Н Е

«...да Стаповіча»

Прачытала ў «НН» №27 зацемкі пра 110-гадовы юбілей А.Стаповіча і хачу паправіць: А. Стаповіч ня быў ксяндзом, вось брат яго паэт Казімер Сваяк, ён жа Канстанты Стаповіч, ксяндзом якраз быў. І зьбіраліся не ў Лакцянах, а ў Баранях.

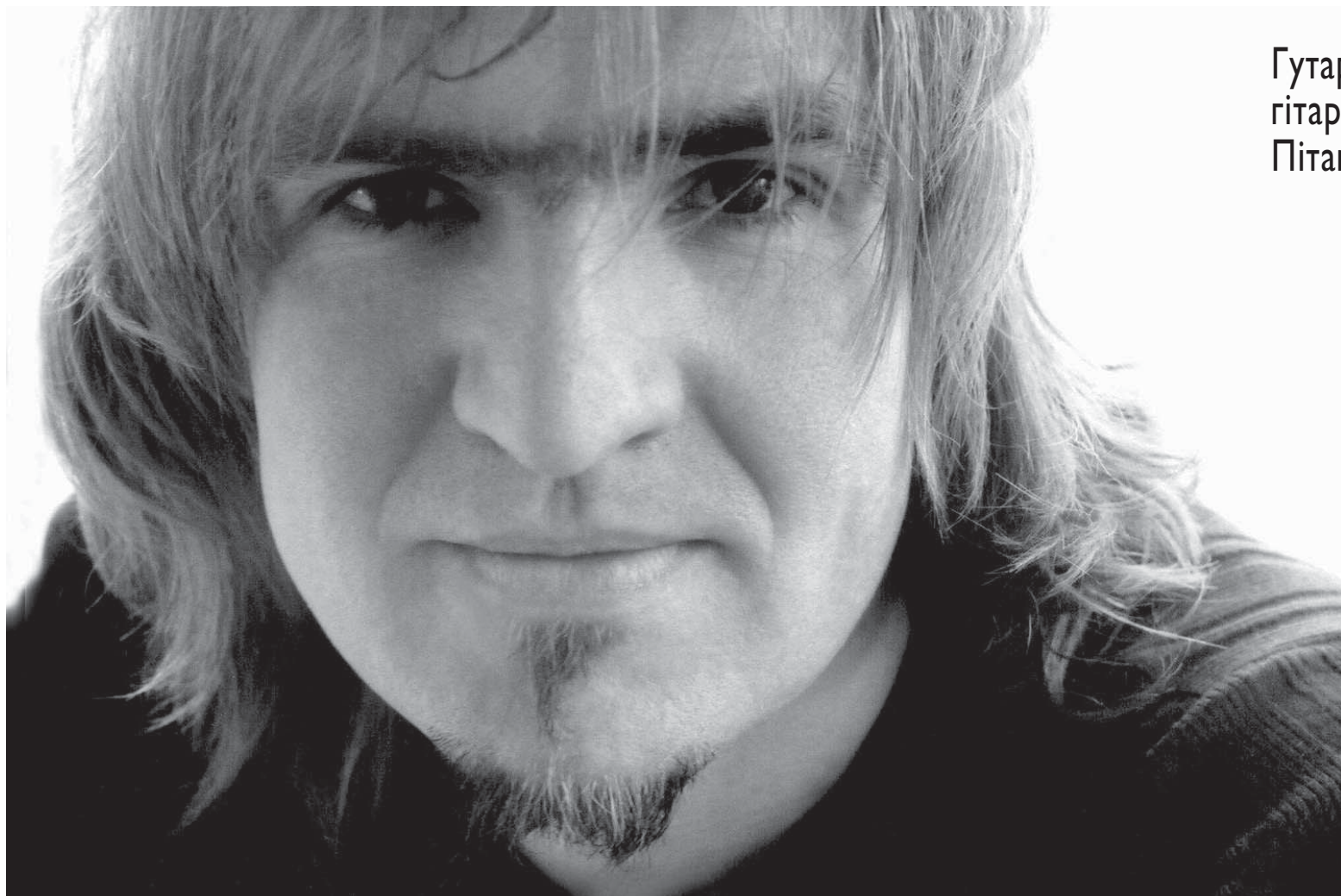
Карыстаючыся нагодай, хачу запрасіць усіх краянаўцаў на Астрэвеччыну. Калі вам, дарагія сябры, захочацца наведаць малую радзіму братаў Стаповічаў — вёску Барані, то, едучы ад Астраўца па Полацкім тракце, за Міхалічкі зь левага боку вы ўбачыце дарожны знак «Кемелішкі», вось туды вам і трэба павярнуць. Праяжджаем Падольцы, паварочваем направа і, едучы, бачым паказальнік «Барані».

Калі ж зьявіцца жаданьне падзівіцца на хату

Янкi Быліны — кс.Я.Семашкевіча, то, едучы ў гэтым жа кірунку, мы праяжджаем Кемелішкі і паварочваем налева на Страчу, адтуль увесь час проста, пакуль не даедзем да паказальніка «Масьцяны». А ўжо ў саміх Масьцянах лепш у мясцовых запытацца дарогу да Лакцянаў. Але ў абодвух выпадках мусяць ўлічыць, што і Барані, і Лакцяны — пагранічная зона, таму, выбіраючыся туды, трэба мець з сабой адпаведныя дакумэнты.

Людвіка Кардзіс, Вільня

Адна з памылак была зроблена аўтарам, другая — рэдактарам пры апрацоўцы матэрыялу. Перапрашаем абодва разам.

Гутарка з самым вядомым гітарыстам Беларусі Пітам Паўлавым

- Нашым уладам абы пратрымацца яшчэ крыху.
- Усе чапляюцца за свае партфэлі, пасады: адзіная мэта — дагадзіць тым, хто наверху, каб толькі ня скінулі. Амаль ніхто не займаецца нічым мэнталным, уплывовым і істотным; ніводзін чалавек у дзяржаўных структурах няздатны цяпер займацца нічым канструктыўным. Усе «дачасьнікі».

Мы перамаглі племя мурынаў

«НН»: Як склалася, што чалавек без аніякае музычнае адукацыі робіцца лідэр-гітарыстам найлепшых рок-гуртоў Беларусі: «N.R.M.», «Крыві», «Гарацкія»?

ПП: У мяне ёсць жыццёвы прынцып: калі я аднойчы сказаў сабе, што граю на гітары, у гэты ж момант узнікла думка, што павінен гэта рабіць лепш за астатніх, прынамсі ў абсяжнай прасторы. А далей глядзі, які прапануюць нашы музычныя ўстановы, недастатковы для таго, каб граць у музычным гурце. Установы прадукуюць аўтаматы для выканання і працягвання нотаў, якія трапляюць у дзяржаўныя структуры, аркестры, ансамблі.

«НН»: Якія ў цябе патрабаванні да музыкі?

ПП: Музыка для мяне цяпер — справа жыцця, мэнталная зьява, адбітак часу, інструмент уплыву на маладую генэрацыю, спосаб зарабляння грошай, кар'ера — гэта ўсё спалучылася ў адным фармаце і цікавіць мяне ў розных ступенях. Калі б мяне турбавалі толькі грошы, я быў бы больш заможным, але я, напэўна, яшчэ не даросці ўжо перарос гэтую цікавасць. Мяне больш прывабляюць творчыя моманты. На сёння пануючыя сусветныя тэндэнцыі ў музыцы — гэта шчырасць і нязмушанасць. Вось галоўныя патрабаванні. І на гэтым шляху заўсёды ўзнікаюць шэдэўры, якія мяне вабяць. Я іх інстынктыўна, інтуітыўна адчуваю адразу, вылучаю для сабе і прыцягваю. Потым перапрацоўваю і ствараю штосьці зусім іншае, але пад уплывам зробленага.

«НН»: Неяк у інтэрвію ты сказаў, што Вольскі ў «N.R.M.» нікому

не дае побач з сабою сьпяваць. Праекты «Гарацкія» ды «Pete Raff» — вынік таго, што ты адчуваеш сябе №2 у гурце?

ПП: Здаецца, гэта не зусім мае словы, а хутчэй хітрык журналіста Дзімы Падбярэскага. Але адкажу, што ў «N.R.M.» мне сьпяваць ня варты. Там ёсць харызматычны сьпя-

- Мы зь Лявонам Вольскім
- здольныя і па тры песні
- ў дзень пісаць.

вак, а я — харызматычны гітарыст. Тое, што склалася само, і ёсць самае лепшае. Усе штучныя намаганні хутка заканчваюцца, не прыводзячы ні да якога выніку. Якраз такія выпадковасці, утайманьня часам, звычайна і застаюцца назаўжды.

Ва ўсім сьвеце ўдзельнікі папулярных гуртоў робяць сольныя праекты, каб не зацкілівацца. Вядома, мы зь Лявонам Вольскім здольныя і па тры песні ў дзень пісаць — быў бы альбом на тыдзень. Але хто б іх слухаў і набываў? Пачалося б кланаваньне думак, вобразаў. А прыхільнікі заўсёды хочуць чагосьці новага. І новае мы прапануем у сваіх сольных праектах, увесь час імкнёмся выпягваць маладыя сілы.

«НН»: Выступ «Гарацкіх» зь брасцейскім гуртам «Сьцяна» ў клубе «НС» не адбыўся: не прыйшлі глядачы. Тады на працягу аднаго тыдня было запланавана 8 канцэртаў, і на большасць зь іх прыйшло вельмі мала слухачоў...

ПП: У людзей фізычна няма гро-

шай. Таму што наша дзяржава знаходзіцца ў дзікім заняпадзе. На канцэрце «N.R.M.» 22 траўня ў тым самым клубе «НС» быў аншлаг. Людзі сабралі ўсе свае магчымасці і прыйшлі. Не лічу, што восем канцэртаў на тыдзень — гэта зашмат для двухмільённага гораду. Я буду працаваць над тым, каб да мяне на «Гарацкія» і «Pete Raff» прыходзіла мая публіка, нават калі ў гэты дзень будзе «Metallica» выступаць у Палацы спорту (вядома, калі я сам не пайду на «Metallica»).

«НН»: Беларуская вёска вымірае, а разам зь ёю знікаюць аўтэнтычныя гаворкі, песні, тая старадаўняя спадчына. Ты шкадуеш пра ўрбанізацыю?

ПП: Ва ўсім сьвеце тэндэнцыя адваротная: жыццё ў прыгарадзе, у маленькіх вёсках — гэта прывілейных людзей. Напрыклад, вялікі мастак, магутны бізнэсмен, прысутнасць якога не патрабуецца кожную секунду на месцы, можа сабе дазволіць жыць на ранча: прэзідэнт ЗША даволі часта бавіць час на ранча (па-нашаму, на хутары). Але ў нас няма ніводнага кіраўніка, прысутнасць якога не была б патрэбнай кожную секунду. Таму што ў нас такі бізнэс — дзікі дзяржаўны бізнэс, з сёлетарнымі нарадамі і г.д. Таму ўсе больш-менш уплывовыя людзі, каб рэалізавацца, вымушаны накіроўвацца ў вялікі горад Менск. У Польшчы гэтая мяжа больш размытая: там можна адчуваць сябе ўдзельнікам вялікага працэсу, знаходзячыся ў вёсцы, калі ў цябе ёсць Інтэрнэт ды іншыя сродкі камунікацыі. У нас такой інфраструктуры цяпер проста не існуе. Спыніць урбанізацыю немаг-

чыма, а захаваць спадчыну патрэбна — вось мы гэтым і займаемся: захоўваем, кансэрвруем.

Беларусь — гэта 10-мільённая краіна ў цэнтры Эўропы, але яна 10-мільённая па факце. Калі б не апошнія тры вайны, тут, па-першае, былі б большыя абшары; а па-другое, жыло б, напэўна, 30 ці 40 мільёнаў чалавек. Мы жывём у крыху віртуальнай прасторы: кожны з нас у любы момант адказны яшчэ і за трох забітых. І мы абавязаны ня толькі ад сябе, але і ад раптоўна загінулых прынесці нейкую карысць гэтаму сьвету...

Наш этнас выклікае цікаўнасць у сьвеце. Мы з «Крыві» пераканалі ў

- Дзяржаўныя «зоркі»
- бясплатна маюць залі,
- апаратуру, час
- на тэлебачанні. Хоць пры
- нармальнай канкурэнцыі
- не зьбяруць і дваццаці
- чалавек.

2000 г. усіх, калі сталі пераможцамі вялікага Бэрлінскага фэсту. Там удзельнічалі мэксыйскія вялікія аркестар Эль-Марыяча, цэлае племя мурынаў — цудоўныя выканаўцы — і іншыя сусветнага ўзроўню музыкі розных этнасаў. Але перамога дасталася нам. Як паведамілі члены журы, «гэта новая і іншая музыка. Мы вельмі зацікаўлены ў тым, каб прасоўваць новую музыку».

«НН»: Ідэя вяртаць дзяржаўнае падтрымку.

Анкета

Дата нараджэння — 7 лістапада 1966 г.
Месца нараджэння — Слуцак.
Веравызнаньне — праваслаўны.
Знак Задзяку — Скарпіён.
Сямейнае становішча — жанаты.

Дзеці — сын, 8 год.
Адукацыя — вышэйшая (БДУІР); музычная — паўтары клясы акардэона ў школе.
Улюбёная страва — смажаная сьвініна.
Улюбёны напой — журавінавы морс.
Улюбёныя айчыныя пісьменьнікі — Уладзімер Караткевіч, Адам Глэбус.
Улюбёны гурт/выканаўца — «Гэтае пытаньне не да мяне. Менавіта цяпер я слухаю прыкладна 30 CD. Я выбіраю адну песню, фразу, інтанацыю, гук, аранжыроўку. Адаю перавагу «RHCP», «Nirvana», «Metallica», Стынг, «Воплям Відаплясава», Ваню Кірчуку».
Любімае месца адпачынку — беларускія азёры, Балтыка.
Жыццёвае крэда — «Шчырасць і нязмушанасць».

•••••
Бліжэйшы канцэрт «N.R.M.» адбудзецца 30 ліпеня (пт) у «Рэактары». Пачатак а 19-й.

ПП: (Эмацыяна.) Давайце ня будзем кранаць нашых уладаў! Яны зацікаўлены толькі ў тым, каб пратрымацца яшчэ крыху. Усе чапляюцца за свае партфэлі, пасады, крэслы: адзіная мэта — дагадзіць тым, хто на версе, каб толькі ня скінулі, не змянілі. Амаль ніхто цяпер у краіне не займаецца нічым мэнтальным, уплывовым і істотным; ніводзін чалавек у дзяржаўных структурах ня здатны цяпер займацца нічым канструктыўным. Усе «дачасныкі». Калі нешта і робіцца, дык толькі дзеля таго, каб замацавацца на паперы. Адміністрацыйны рэсурс неабмежаваны: дзяржаўныя «зоркі» бясплатна маюць залі, апаратуру, час на тэлебачанні... Таму ствараецца штучнае ўражаньне наяўнасці нейкай дзейнасці. Я гавару пра музычны аспект: зьявіліся штучныя зоркі на ўсім бясплатным. Яны пры нармальнай канкурэнцыі не зьявляюцца і дваццаці чалавек. Толькі гэта аніякага дачыненьня ня мае ані да музыкі, ані да мастацтва.

«НН»: Ты адчуваеш сябе савецкім, беларускім ці эўрапейскім чалавекам?

ПП: Ну, я, безумоўна, эўрапеец. І я, вядома ж, дзіця савецкага выхаваньня. Але гэтая савецкасць зрабіла зь мяне найвялікшага антысавецка, бо я бачыў і вольную Эўропу, і дзікі савок. І тое, што тут цяпер спрабуюць зрабіць, — гэта дзяржаўны ідыятызм. Яны ня ведаюць, як выглядае Бэрлін, Парыж, Варшава. Што рабіць? **Трэба проста іншых абраць людзей!** Якія бачылі сьвет, якія глядзяць у іншы, пэрспэктыўны бок. У нас хапае разумных, таленавітых, адукаваных хлопцаў і дзяўчат.

«НН»: А што дратуе найбольш у сёньняшняй сытуацыі?

ПП: У Беларусі людзі вымушаны карыстацца чужой мовай, нават ня ведаючы пра існаваньне моўнага шчасьця. Ня ведаю, ці хопіць мне жыцьця і намаганьняў выправіць гэта. Нават маніфэставаць наяўнасць зьявы — і тое было б добра. Для гэтага і існуюць рок-гурты — яны дазваляюць нейкім чынам дакрычацца. Галоўныя ў мове — гэта пісьменьнікі і паэты, але першыя, хто можа маніфэставаць зьяву, — гэта рок-музыкі.

«НН»: На адным з канцэртаў ты сьпяваў разам з сынам Янам-Вінцэнтам. Незвычайнае імя...

ПП: Яно мае дадатковую прыгажосьць, таму што такія імёны традыцыйна былі ў беларусаў, і даволі вядомых. Акрамя таго, нас з жонкай двое: мне больш падабалася імя Ян, а ёй — Вінцэнт. І кампраміс быў дасягнуты проста геніяльна.

«НН»: У якім асяроддзі гадуецца сын і якую будучыню для яго бачыць бацька?

ПП: Лепшага асяроддзя няма ў сьвеце. Можа, яму і не хапае крыху равеснікаў: у яго ёсьць кляса, сэкцыя каратэ і замежнае мовы, але гэта пакуль выпадковыя дзіцячыя калектывы. Мы заўсёды бярэм сына з сабою ва ўсе вандроўкі: ён разоў 20 за сваё жыцьцё быў у Нямеччыне, Баўгарыі, Польшчы, Парыжы. А яшчэ Ян-Вінцэнт асабіста знаёмы з Адамам Глэбусам, Уладзімерам Цьслерам, Зойя Ліцвінавай — з усімі, хто прыходзіць у маю кватэру-студыю. А тут бываюць усе найлепшыя людзі краіны! (З гонарам.) Ён заўсёды прысталае, чуе гаворкі і, я спадзяюся, матае на вас. Таму будучыню прадказваю сыну актыўную! Яму прыйдзеца разграбаць гэтыя завалы мэнтальныя, страшныя, у якіх знаходзіцца нашая маладая і хістка дзяржава. Я ўпэўнены, што нашы дзеці будуць мець магчымасьць ствараць тое, чаго мы не маем.

Гутарыў Юрась Бусел

Тэатры і канцэртныя залі

Заля камэрнай музыкі

22 (чц) — канцэрт арганнай музыкі. Выканаўца — Юлія Тамінэн (Фінляндыя).

29 (чц) — канцэрт Марыны Воінавай (Масква).

Тэатар кінаактора

22 (чц) — «Апошняя жанчына сэньёра Хуана».

23 (пт) — «На Залатым возеры».

«Беларускія сэзоны»

26 (пн) — «Карусэль».

27 (аўт) — «Танга ўтраіх».

28 (ср) — «Няма такой краіны — Галандыя».

Клубная афіша

Madison

23 (пт), 23.00 — dj Іваноў (Масква, Triplex), Titan&Co, go-go (Масква).

Ямайка

23 (пт), 2.00 — «The Afterparty».

24 (сб), 2.00 — «The Afterparty».

X-Ray

23 (пт), 22.00 — dj Top.

24 (сб), 22.00 — «X-ray evening out»: dj Noche.

Bronx

22 (чц), 22.00 — dj Michel Quazar (Масква).

23 (пт), 22.00 — live jazz: «Al Narrator Orchestra».

24 (сб), 22.00 — djs Tadeu Nice & Domino (Вільня).

28 (ср), 22.00 — «Дыліжанс».

29 (чц), 22.00 — dj Alexei Borisov (Масква).

Белая Вежа

22 (чц), 19.00 — dj Dee (europop); «White Tower»: dj Top, dj Grizzly. Квітка: 5 000.

23 (пт), 23.00 — dj Dee (europop); «White Tower»: dj Top, dj Grizzly. Квітка: 5 000.

24 (сб), 23.00 — «Euroclub»: dj Mixell, dj Dee, go-go. Квітка: 10000—20000.

Гудвін

22 (чц), 19.00 — жывая музыка.

24 (сб), 21.00 — жывая музыка.

29 (чц), 23.00 — «Latina Party».

30 (пт), 23.00 — «Sci-Fi Party».

Кінаафіша

«Аўрора» (253-33-60) «Пасьлязаўтра»: **23** (пт) 16.00, 18.30, 20.00, 21.00; **24**, **25** (сб, ндз) 13.30 (іл), 16.00, 18.30, 20.00, 21.00.

«Выкрадальнікі кніг»: **23—25** (пт—ндз) 16.20, 18.10.

«Берасьце» (272-87-91) «Забойная парачка: Старскі і Хатч»: **23** (пт) 16.30, 21.00; **24**, **25** (сб, ндз) 14.00 (іл), 16.30, 21.00.

«Яшчэ пра вайну»: **23—25** (пт—

ндз) 19.00.

«Дружба» (240-90-13) «Нешчасліўцы»: **23**, **24** (пт, сб) 16.00; **25** (ндз) 16.00 (іл).

«Валадар пярсыцэнкаў: вяртаньне караля»: **23** (пт) 18.00 (іл); **24**, **25** (сб, ндз) 18.00.

«Кастрычнік» (232-93-25) «Забіць Біла-2» (прэм'ера): **23** (пт) 16.00, 18.20, 21.00; **24**, **25** (сб, ндз) 13.30 (іл), 16.00, 18.20, 21.00.

«Масква» (223-27-10) «Забіць Біла-2» (прэм'ера): **23** (пт) 16.00, 18.30, 21.00; **24**, **25** (сб, ндз) 13.30 (іл), 16.00, 18.30, 21.00.

«Мір» (284-37-71) «Вечнае зьязьняне страсыці»: **23** (пт) 17.00 (іл), 19.10, 21.20; **24**, **25** (сб, ндз) 17.00, 19.10, 21.20.

«Зімовая сьпёка»: **23—25** (пт—ндз) 18.10.

«Рэальнае каханьне»: **23** (пт) 20.20; **24**, **25** (сб, ндз) 15.40, 20.20.

«Перамога» (223-77-66) «Пасьлязаўтра»: **23** (пт) 14.00, 16.20, 21.10; **24**, **25** (сб, ндз) 18.40, 21.00.

«Таямнічая рака»: **23** (пт) 18.40; **24**, **25** (сб, ндз) 16.00 (іл).

«Піонер» (227-64-87) «Ван Хельсынґ»: **23—25** (пт—ндз) 16.20, 18.40, 21.00.

«Цэнтральны» (220-34-16) «Маладыя таткі»: **23** (пт) 11.00, 12.50, 14.40, 21.00; **24**, **25** (сб, ндз) 11.00 (іл), 12.50, 14.40, 21.00.

«Забіць Біла. Фільм 1-ы»: **23—25** (пт—ндз) 18.40 (іл).

(іл) — ільготны сэанс (скідка 50% для ўсіх глядачоў)

*** — дзеці да 16 год не дапускаюцца;

**** — дарослым з 18 год.

Юнаму глядачу:

«Аўрора»

«Тарзан»: **24**, **25** (сб, ндз) 14.30.

«Берасьце»

«Пітэр Пэн у Нідзелянды»: **23** (пт) 10.30; **24**, **25** (сб, ндз) 12.00.

Паласу падрыхтавалі **Наста Бакшанская, Болачка, Сяргей Петрыкевіч**

«Дружба»

«Шрэк»: **23** (пт) 10.30; **24** (сб) 13.00.

«Гісторыя цацак-2»: **23**, **25** (пт, ндз) 13.00.

«Мір»

«Бальная сукенка»: **23** (пт) 10.30; **24**, **25** (сб, ндз) 13.00.

«Дзеці шпіёнаў. 3D: гульня скончана»: **23—25** (пт—ндз) 14.00.

«Перамога»

«Гуляй як Бэкхем»: **24**, **25** (сб, ндз) 14.00.

«Піонер»

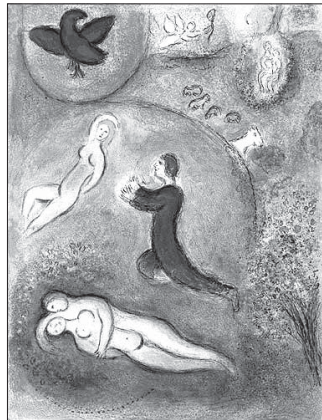
«Маленькі Сьцюарт»: **23** (пт) 10.20; **24**, **25** (сб, ндз) 12.20.

«Дзівосныя прыгоды мушкетэраў»: **23** (пт) 12.20; **24**, **25** (сб, ндз) 10.20.

«Кашэчыя лісты»: **23—25** (пт—ндз) 14.20.

Крылаты хлопчык

Выстава Марка Шагала ў Мастоцкім музэі заваражыла зеленавата-сакавітымі плямамі ідэяў ды блішчаста-тушавымі рысамі задумаў.

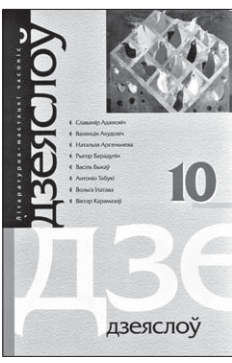
Эскіз лунае ў па-над-шэдэўральнай прасторы. Гэта найвышэйшая проба на геніяльнасьць. Крылаты хлопчык, які завіс у трансэндэнтальнай прасторы, сымбалізуе ня толькі летуценнае імкненьне да вышыняў, але й асобу самога аўтара. Які нібы гуляецца з табой у камэдыю масак. Беларуская душа задуменна пазірае праз самотныя вочы сьціплены васьлікаў з дэкарацый да «Жар-птушкі». Годнасьць ваяра ды блізкасьць да прыроды — у ганарыстых паставах грэцкіх юнакоў з замалёвак да «Дафніса й Хлэі». Габрэйская натура хітравата вытыркае нос з ілюстрацый да кнігі Шалам-Алейхема. Эўрапейская дзэрзкасьць ды амбітнасьць у смелых мазках. Акварэльная пшчота суіснуе з алоўкавай пэдантычнасьцю. Ён не вярнуўся. Ён крыляў тут заўжды.

Сэкс і вар'яцтва

22 ліпеня (чц) а 20-й гадзіне ў клубе «Гудвін» (пр.Скарыны, 19) адбудзецца паказ стужак з Бэрлінскага кінафэстывалю кароткамэтражных фільмаў «Interfilm: Shorts Attack». Тэма фэстывалю — «Сэкс і вар'яцтва». Сярод фільмаў — «Бусел» (Клаўс Маршхойзэр, Нямеччына), «Каханьне са зьніжкай» (Сандра Паўлс, Ральф Бэкерт, Нямеччына), «Танга Насфэрату» (Золтан Хорват, Швайцарыя), «Захрасляя» (Нарвэгія), «Абед» (Матыяс Пахт, Нямеччына), «Публічны дом» (Файт Хельмэр, «Файт-клуб», Нямеччына), «Гранічны сэкс» (РЕС, Сара Фэлпс, ЗША), «Іскра» (Патрык Мэтцгер, Нямеччына), «Бездан праблем» (Стыў Саліван, Уэльс), «Гук музыкі» (Філ Малой, Англія), «Зачараваныя» (Крыстыян Дытэр, Нямеччына), «Рамэ і Джульета» (Самулі Валькама, Тап'ё Шульц, Фінляндыя), «Райскі» (Ігар Пеік, Францыя), «Бац па камарах!» (Жан Франсэ Бурэл, Жэрэм Кальвэ, Францыя). Квітка — 10000. Т.: 226-13-06, 626-13-03

Італьянская маёліка

У Мастоцкім музэі да **25 жніўня** працуе выстава «Залаты век італьянскай маёлікі». У экспазыцыі — адзін экспанат са збораў керамікі (маёлікі і парцэляны) Галерэі антычнага мастацтва палацу Барбэрыні ў Рыме. Усяго каля 300 экспанатаў розных пэрыядаў і школ: архаічная эпоха, час Адраджэньня, XVII ст., XVIII ст., турэцкія ды гішпана-маўрытанскія маёлікі.

Дзеяслоў-10

Прыпавесці Васіля Быкава, Вершы Славаміра Адамовіча, Рыгора Барадудзіна, Вольгі Іпатавай, Аповесць Барыса Пятровіча «Пуціна», Майстэрская навэла Антоніё Табукі «Цягнікі, што ідуць у Мадрас» у перакладзе Аксаны Данільчык, Накіды Пятра Васючэнкі

КІНО Ў МЕНСКУ

Помста і сьлёзы Умы і Квэнціна

Салодкую помсту Білу, які расстраляў Нявесту (Уму Турман) падчас вясельля, хітры Таранціна расьцягнуў на дзьева часткі. Але калі публіка чакае простага працягу крывавага эшану, то яна будзе вельмі здзіўленая.

Забіць Біла, частка 2
ЗША, 2004, каляровы і ч/б, 136 хв.
Жанр: Драма
Адзнака: 8,5 (з 10)

Натуральна, што фільм не абыходзіцца без фірмовых Таранцінаўскіх фішак: арыгінальныя сюжэтныя неспадзяванкі, мсьціўца Ума Турман, закапаная жывава, дасьціпны падзел на часткі, усходняя бойка паміж Нявестай і Каліфарнійскай зьмяей (Дэрыл Ханай), вырванья вочы і чорная мамба ў сакважы з грашмыма.

Але кроў, іронія і гвалт набываюць новае вымярэнне. Таранціна тут, наколькі гэта магчыма, лірычны і мэдытатыўны. Высокі комікс ператвараецца ў глыбінную мэлядраму — калі помсьлівая забойца знаходзіць згубленую дачку, а прызнаньне ў каханьні стаецца вырашальным ударам, што прыводзіць да сьмерці.

З далікатнаю вытанчанасьцю рэжысэр іграе на стыльвых спасылках, аўра цытатаў выклікае асалоду і зьяўляецца адвакатам самых крываваых

сэнаў (якія засталіся пераважна ў частцы першай). Ня могуць не выклікаць асалоды і акторскія працы Умы Турман, Дэйвіда Карадайна, Майкла Мэдсана, Майкла Паркса.

Фільм — як гульня дзяўчыны з цапачным пісталетам (адна з найлепшых сэнаў у карціне),

як жывая кінамэдытацыя, як пекная энцыклапэдыя кінакравы з чорна-белым шармам.

Таранціна стварыў яшчэ адзін шэдэўр — і далікатна расстраляў глядачоў новым пасланьнем.

Андрэй Расінскі

Пленэр сабраў мастакоў

У пачатку ліпеня прайшоў IX пленэр мастакоў, арганізаваны Цэнтрам імя Язэпа Драздовіча. У гэтым годзе ён прайшоў на Глыбоччыне, у вёсцы Валодзькава. Пленэр быў прысьвечаны Халакосту.

Мосарскі касцёл.

Мастакі з усёй Беларусі прыязджаюць на радзіму Драздовіча, каб аддаць яму даніну павагі, натхніцца непаўторным азёрным краем. Арганізавала пленэр старшыня Цэнтру імя Язэпа Драздовіча Ада Райчонак (зь мястэчка Германавічы Шаркаўшчынскага раёну), прымала мастакоў жыхарка вёскі Валодзькава Юлія Бука, якая зьяўляецца дэпутатам мясцовага сельсавету ад Народнай Грамады.

Мастакі наведалі ўсе месцы пахаванняў габрэяў, якія загінулі ў вайну. На Пліскіх могілках яны сустрэліся з дэлегацыяй з Ізраілю. Адзін з удзельнікаў дэлегацыі быў родам з Плісы і цудам застаўся жывы.

Усіх здзівіла толькі зьяўленьне ўчастковага

міліцыянта, які прыйшоў не пазнаёміцца з мастакамі, а ўсіх перапісаць. Цэнтар праводзіць ужо дзевяты пленэр, але раней такога не было. Нават летась, калі мастакі зьбіраліся ў памежнай зоне, іх ніхто не перапісаў. Было відаць, што рабіць гэта ўчастковаму вельмі няёмка, але што зробіш: паступіў загад зверху — давлялося яго выконваць. Пасля стала вядома, што ён прасіў мясцовых жыхароў з павагай аднесціся да гасьцей.

Напрыканцы пленэру мастакі разам з мясцовымі жыхарамі наладзілі свята Купальля. Мясцовым жыхарам свята вельмі спадабалася. Наагул, яны прыязна паставіліся да мастакоў, частавалі іх гароднінай, малаком. На разьвітаньне мастак Уладзімер Вальноў зь Віцебску намала-

ваў і падарыў Юлі Буцы дзеве карціны з краявідамі яе роднай вёскі.

У апошні дзень для мастакоў была наладжана экскурсія па знакамітых мясцінах Глыбоччыны. Праводзіў яе краязнавец з Глыбокага Уладзімер Скрабатун. Асабліва ўразіў гасьцей Мосарскі касцёл і яго гаспадар ксёндз Ёзас Булька. Гледзячы на мосарскую прыгажосць, госьці адзначылі, што, калі б больш было такіх людзей у Беларусі, якім прыгожым было б усё навокал.

Вынікам пленэру будзе выстава, якая адкрыецца 14 кастрычніка ў Віцебску, а пасля пройдзе і ў іншых гарадах Беларусі.

**Зьміцер Лупач, Глыбокае
Фота Уладзімера Скрабатун**

ПІЛЯЗОПІЯ

Няма Акудовіча, акрамя Акудовіча

АЛЖКЕЎ СМОЛІЦКІ

Слыны фільзаф Валянцін Акудовіч прэзэнтацыяй сваёй кнігі «Разбурыць Парыж» зруйнаваў ня толькі радзіму мысьляроў ды парфумы, а й традыцыі правядзеньня імпрэзаў. Каб не абвяргаць тэорыі пра тое, што яго няма, аўтар не зьявіўся 14 ліпеня (дзень руйнаваньня Бастыліі) у залі Пушкінскай бібліятэкі. Гэткім чынам ён вымусіў кожнага выступоўцу даказваць існаваньне легендарнага мысьляра. Вынаходлівыя літаратары махалі набытым у Акудовічавай краме плечаком (Віктар Жыбуль), дэманстравалі фільм пра ягоную асобу ды сьпявалі «Ён ёсьць» пад музыку з «Нотр-Даму» (Джэці ды Хадановіч). Уладзімер Арлоў паведаміў, што першую ягоную кнігу «Добры дзень, мая шыпшына» слыны фільзаф у часы складанасьцяў з туалетнай паперай захоўваў у прыбіральных. Адам Глэбус згадаў, што Акудовіч — мацак ня толькі ў філязофіі: аўтар «Дамавікамэроу» разам з разбуральнікам Парыжу цягаў мэблю для Леаніда Дранька-Майсюка. Серж Мінскевіч вынайшаў для Акудовіча трапнае азначэньне «скалалаз-байдарачнік». Гучалі прысьвечаныя яму вершы (Валянціна Аксак, Уладзімер Арлоў) ды абяцанні зрабіць годную сапраўднага кінкіка кадзку (Пятро Васючэнка). Яго не было. Толькі выказваньне «А мяне няма» паліндрамічна лунала над старонкамі тройчы руйнаванага кампютарам выданьня.

Болачка, АВ

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Беларусь: нераскрытыя злачынствы найноўшай гісторыі. — Менск, 2004. 32 с.

Брава А. Камэнданцкі час для ластавак: Апов., апавяд. — Менск: Мастацкая літаратура, 2004. — 183 с. — (Дэбют). 1500 ас.

У першую кнігу пісьменьніцы ўвайшлі вядомыя па публікацыях у пэрыёдыцы аповесці «Імя ценю сьвятло» й «Камэнданцкі час для ластавак», а таксама апавяданьні «Тапіць дзясчатак тут дазволена» й «Зьмяя, пакрытая пёрамі Сонца». Шукайце ў кнігарні «Веды».

Другі і трэці з'езды беларусаў свету. Матэрыялы і дакументы. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2004. — 372 с.

Жарнасек І. Спрэчка анёлаў: Аповесць-казка / Маст. І.Гардзіёнак. — Менск: Прогрэс, 2004. — 80 с. 2000 ас.

Народны тэатар / НАН Беларусі; Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі й фальклёру імя К.Крапівы; Уклад. і камэнт. М.Каладзінскага; Уст. арт. А.Фядосіка. — 2-е выд., выпр. і дап. — Менск: Беларуская навука, 2004. — 554 с. — (Беларуская народная творчасць). 3000 ас.

Карагоды, гульнявыя песні й танцы, эпізоды з календарных і сямейна-бытовых абрадаў — такія матэрыялы сабраны й прааналізаваны ў выданьні. Асобныя разьдзелы прысьвечаныя інтэрмедыям і батлейцы. У «Акадэмікнізе» цана 6230 руб.

Таболіч Алена. Таямніцы мастацкага перакладу: English in Belarusian. — Менск: Беларускі кнігазбор, 2004.

Беларускае перакладазнаўства цягам сваёй ня надта багатай гісторыі канцэнтравала ўвагу на перакладах з расейскай і на расейскую; грунтоўных дасьледаваньняў праблем перакладу на беларускую ды зь беларускай не было. Алена Таболіч, дацэнтка Лінгвістычнага ўнівэрсытэту, адна з аўтараў і галоўных натхняльнікаў працы над ангельска-беларускімі слоўнікамі, спрабуе запоўніць прагал.

Найбольш грунтоўна выглядаюць падразьдзелы, прысьвечаныя перадачы беларускіх ды ангельскіх тапонімаў, — пытаньню, якім А.Таболіч доўгі час займаецца. Эсэ разьдзелу «Беларусь перакладаюць» прысьвечаны перакладам Дубоўкі, Семяжона, Максімока, Разанава, Шчура, Барадуліна, Хадановіча ды інш. Асобна аналізуецца нядаўні пераклад Толкінавых «Хобітаў». У апошнім разьдзеле

аналізуюцца пераклады твораў Быкава, Багдановіча, Геніюш, Яновіча на ангельскую.

Практычную каштоўнасьць маюць дадаткі, дзе падаюцца альгарытмы беларуска-ангельскае транслітараваньня ды транскрыпцыі.

Кніжка здольная натхніць перакладнікаў на больш актыўную працу.

Шахматы-плюс. Незалежнае інфармацыйна-асветніцкае выданьне. №2(3), чэрвень 2004. — Менск. — 64 с.

Новы нумар незалежнага беларускамоўнага шахматнага выданьня.

Купрэйчык В., Царенков Н. Игра без компромисса. Пособие по шахматам. Магілёў: Магілёўская ўзбудыненая друкарня імя Сьвярдлова, 2004. — 68 с. 1000 ас.

У кнізе сабраныя прыклады творчасці грасмайстра Віктара Купрэйчыка пачынаючы з 1960-х і да нашых дзён. Бракуе талковых камэнтараў.

Сокольніцкі М. «Исполнено по высочайшему повелению...»: Рапорт, поданный Наполеону начальником его контрразведки, польским генералом Михалом Сокольніцким, с рекомендациями о «способах избавления Европы от влияния России...» / Сост., предисл., примеч. А.Яновского; Пер. В.Яновского. — Минск: БГУ, 2003. — 157 с. — (Scriptor universitatis). 1000 ас.

Міхал Сакальніцкі — рашучы прыхільнік ідэі змаганьня з заходняй экспансіяй Расейскай імперыі, які браў удзел у паўстаньні Т.Касьцюшкі, а пазьней фармаваў польскія легіёны для арміі Напалеона, — склаў свой рапарт напярэдадні вайны 1812 г. Сёньня гэты дакумэнт, упершыню перакладзены з французскай на расейскую мову, уяўляе сабою каштоўную крыніцу для вывучэньня «геапалітычнай» сытуацыі ў Эўропе пач. XIX ст. Аўтар дае шырокую панараму тагачаснай сытуацыі ды прапануе Напалеону дэтальны маршрут для наступу на «Імпэрыю Цемры» — Расею. Акрэсьліваюцца таксама меры, якія могуць быць прынятыя, каб спыніць расейскі ўплыў на заходнія краіны. Рэц Паспалітую М.Сакальніцкі прапануе аднавіць у межах 1772 г. Натуральна, вялікая ўвага ў рапарце надаецца тэрыторыі сучаснай Беларусі. Выданьне забясьпечана іменным і геаграфічным паказальнікамі. Цана 6700 руб.

Таяна Вабішчэвіч, ЛБ

НАВІНЫ

Сукенка з узнагародамі

Калядная кінаказка «Бальная сукенка», зьнятая на «Беларусьфільме», атрымала тры ўзнагароды на XII Міжнародным дзіцячым кінафэстывалі «Артэк». Прызы атрымалі сцэнарыст Хведар Коню і рэжысэры Маргарыта Касымава ды Ірына Волах.

Кіно-3

У выдавецтве «Беларуская навука» выйшаў 3-і том энцыклапэдыі «Гісторыя кінамастацтва Беларусі». Ён ахоплівае пэрыяд 1956—2002 г.

Укладзены паслом

У пасольстве Беларусі ў Сафії адбылася прэзэнтацыя кнігі «Сустрэча зь вясной», якую склалі пераклады на баўгарскую маладых беларускіх паэтаў — дэбютантаў часопісу «Дзеяслоў». Уклад зборнік пасол Беларусі ў Баўгарыі, сёлета прыняты ў Саюз беларускіх пісьменьнікаў Аляксандар Пятроў.

Ня ўмерла

Да Дня незалежнасьці Ўкраіны (24 жніўня) у вёсцы Млыны Яраслаўскага павету Польшчы на старых уніяцкіх могілках будзе ўсталявана каплічка на магіле Міхаіла Вярбіцкага — аўтара музыкі да гімну «Ще не вмерла Украіна». Збудаваньне прымеркаванае да 190-годзьдзя кампазытара. У Млынах ён сьвятарстваваў. Вярбіцкі — аўтар першага ўкраінскага падручніка па тэорыі музыкі. Мэлэдыю да вершу Паўла Чубінскага «Ще не вмерла Украіна» ён напісаў у 1863 г.

Помнікі Гофману

У Каралюўцы (Калінінград, Кёнігсбэрг) неўзабаве маюць зьявіцца ажно два помнікі Эрнсту Тэадору Амадэю Гофману: пісьменьнік нарадзіўся тамака ў 1776 г. і доўгі час жыў. Ранейшы помнік казаніку быў знішчаны падчас вайны. Свае скульптуры гораду вырашылі падараваць народны мастак Расеі Вячаслаў Назарук і слыны мастак Міхаіл Шамякін.

«Нобэль» для гітарыста

Славуты гішпанскі гітарыст Пака дэ Люсія атрымаў прэмію прынца Астурыйскага (часта называную «гішпанамоўнай Нобэлеўскай прэміяй») за ўнёсак у разьвіцьцё мастацтва: дэ Люсія аб'яднаў флямэнка з сучаснай музыкай. Сёлета прэмія будзе ўручацца ў 24-ы раз.

Харавая алімпіяда

У Брэмэне (Нямеччына) адбылася III Сусьветная алімпіяда харавых сьпеваў. Удзел у ёй узялі больш за 18000 чалавек — 360 хораў з 83 краін. «Разынка» алімпіяды — хор з Паўночнай Карэі: на конкурсе ён выступіў з «Одай прэзыдэнту КНДР Кім Чэн Іру».

Усе казкі Расеі

У Расеі пачаліся здымкі 52-часткавага мультсэрыялу «Гара самацвэтаў». Кожная сэрыя будзе мець працягласьць 13 хвілін і апавядаць адну з казак 52 народаў, якія жывуць у Расеі. Перад кожнай казкай мае быць 3-хвілінная застаўка, якая пазнаёміць глядачоў з традыцыямі і гісторыяй народу. Агучваць сэрыял ужо запрошаны выдатныя расейскія акторы Аляксей Баталаў і Сяргей Юрскі. Першыя 10 сэрыяў маюць быць падрыхтаваныя ўжо ўвесну 2005 г.

АВ; АІ; БелаПАН, Gazeta.pl

Мужыкі

Люда Асіпенка

Усё пачалося з таго, што бацька падараваў маме на дзень народзінаў куплены на кірмашы... кумпяк. «Міла!» — падумала я і пырснула са сьмеху. Аднак гэты выпадак не прайшоў бяспрыкладна.

Дзіўна, але называць нашых мужчын мужчынамі неяк не выпадае. Глянеш — і без сумневу на язык просіца сялянскае, крыху грубаватае «мужык». Вядома, усіх пад адну плянку ставіць зусім няправільна, але думаю, што многія пазнаюць тут сябе.

Слабасць

Бадай, гэтая якасць уласцівая ўсім без выключэння мужыкам. Слабы. Бязвольны. Яму хутка 27, а дагэтуль сустракаецца з васьміклясніцай, якая душыцца сьлінай і зазірае неразумна ў вочы свайму ідзала, пачуўшы аповед пра экзыстэнцыялізм. Ён адчувае сябе пры гэтым на вышыні, ледзьве ня геніем.

Узвысіцца над слабым — самая яскравая праява ўласнае волі.

Бездапаможнасць

Мужыкі абсалютна не прыстасаваны да жыцця. Не гавару тут пра вызвалены ад зямных праблем творцаў, схільных да працяглых мэдытатывных дзеянняў і доўгіх пакутлівых перажыванняў, ды падобных завоблачных летуценнікаў, астральныя целы якіх знаходзяцца дзесьці ў XVI стагодзьдзі. Тут размова пра стандартнага жанатага мужыка гадоў саракапяцідзесяці, які кожную раніцу пытаецца ў маці сваіх дзяцей, якую кашулю я м у

адзець сёння і дзе ляжаць ягоныя шкарпэткі. Мужыкі!!! Няўжо нельга зазірнуць у шафу без дадатковых пытанняў?! «А што мне пасьці?» — спытае ён перад абедам, пасля чаго (!) здыме накрывікі ўсіх рондляў, што стаяць на пліце, і нават суне свой нос у імбрычак. Вядома, палянуецца разаграваць ежу, расчаравана запіхне ў сябе якога хлеба з варэньнем, а ўвечары будзе стагнаць, што яму баліць страўнік і хутка ўтворыцца язва. Відавочна, што ва ўсім вінавата жонка, а ня ўласная лянота і бездапаможнасць.

Тормаз

Запаволенасць праяўляецца найперш ва ўзаемаінах з прадстаўніцамі процілеглага полу. Што ні кажыце, а не хапае нашым мужыкам прапелера ў адным месцы. Знаёмая сытуацыя: яны вучацца ці працуюць у адной установе. Паўгоду ён ходзіць кругом ды навокал (аж застракаецца у вачах!), пазірае, але, злавіўшы сьмелы пагляд, зьбянтэжана адводзіць вочы. Яна даўно запрыкмеціла гэтага сарамягу і пачынае першая вітацца; ініцыятыва сустракаецца таксама зыходзіць з боку дзяўчыны. Пасьля двух месяцаў «дарослых» сустрэч ён сарамліва адварочваецца, калі яна пераапранаецца...

Тут я нават гатова апраўдаць сваю сяброўку, якую доўгі час абвінавачвала ў здрадзе Радзіме і непатрытызьме за тое, што яна сустракалася з пэруанцам.

Не, не хапае нашым мужыкам той жарсці ды палкасыці, якой чакаюць беларускі.

Эгаізм

Неяк з той жа сяброўкай абмяркоўвалі асабістае жыццё, і яна нечакана выпаліла: «Усе беларускія мужыкі — тармазы». Я імкнулася бараніць сваё, роднае, няхай і недасканалася, а пасля падумала: «Усе ня ўсе, але калі не слабакі і не тармазы, тады — эгаісты». Называецца, выйдзі замуж за дзень да сьмерці — і не пашкадуеш.

Танец

Колькі жыву — пераконваюся, як многа ў Беларусі нязграбных мужыкоў. Проста безліч! Танчыш з латышом ці ўкраінцам (наўмысна не хаджу далёка), дык адчуваеш, што танчыш з мужчынам (пачуцьцёвасць, моцныя рукі, рытм, плястыка).

Танчыш зь беларусам. Ой, куды ты, мая некуляка, нахілілася?! Варыянт другі: мядзведзь. На пачатку танцу ён абхопіць абедзьвюма лапамі тваю талію і да заканчэння мэлэды будзе тупаць-перавальвацца з нагі на нагу, у выніку амаль паўтарыўшы выпадак «некулякі».

Мужэншчына

Хвала чалавеку, што прыдумаў гэтае слова! Найлепшая назва мужыкам зь языком-мянташкай. Мужэншчына заўсёды ў цэнтры любой падзеі. Пачуе звон — і «распляскае» пра ўсё на найбліжэйшым жа кірмашы, не

забыўшы дапоўніць аповед сваёй «кампэтэнтнай» крытычнай адзнакай. Не залежыць нават, чаго тычыцца зьява: нараджэння дзіцяці ў цыганскай сям'і ці апошніх палітычных падзей у краіне. На любую навіну ў яго знойдзецца катэгарычнае меркаваньне, падмацаванае дурным слоўцам-прыказкай, шматразова паўторанай. Мужэншчына ёсьць у кожнай вёсцы ці г.п. Сустракаюцца яны і на буйных прадпрыемствах. Ім даспадобы праца ў жаночых калектывах і пасада загадчыка аддзелу. Такі шмат бегает па кабінэтах, займаецца пустазвоннымі размовамі — пераліваньнем вады з адной шклянкі ў другую. Пры ўсім гэтым лічыць сябе дзеячом і аўтарытэтам. Калегам ён даўно надакучыў, таму, каб хутчэй адчапіцца ад назолы, згаджаюцца з усім і спасылаюцца на занятасць.

Бухцёлка

Гэтым мужыкам толькі б знайсці нагоду пабухцець ды патруціць кровушку, галоўным чынам сваім родным. Часьцей за ўсё бухцёлка — адзіны рэпрэзэнтант свайго полу ў сям'і, якую ён рэгулярна тэрарызуе за недасолёную салату ці незнарок кінутае слоўца са слэнгавага лексыкону. Найбольш дастаецца малодшай дачцэ. Відаць, праз палкасыць характару ды абвостранае пачуцьцё справядлівасці, такое ўласцівае яе ўзросту. Сам жа бухцёлка не пры-

мае ніякай крытыкі! Ды ніхто ўжо і не імкнецца рабіць яму

заўвагі. Жонцы часам хочацца зашыцца ва ўтульны адзінокі пакой і ціхенька... засьмяцца. Мудрая жанчына!

Самае страшнае, што бухцёлка — гэта ня толькі стары сівы пярдун. Сустракаюцца маладыя фэйныя хлопцы-бухцёлкі, якіх хочацца абхапіць за шыю і заклчыць са словамі: «Малое-дурное, малое-неразумнае».

Хам

Ён нарадзіўся ў глухой вёсцы, быў старэйшым сынам у сям'і і любімчыкам мамы — настаўніцы пачатковых клясаў. Вучыўся ва ўнівэрсытэце і спаквалі дасягнуў сваёй вышыні — стаў дырэктарам якогась прамысловага прадпрыемства ў звычайным задрыпаным г.п. Жонку выбіраў адмыслова: каб яго кахала, каб гаспадыня выдатная, паслухмяная ды крыху зацюканая. Галоўная стаўка была на жонку — дзетародны камбайн. Калі ж сыны падраслі, кабета паступова ператварылася ў кухонны камбайн, пральную машыну, пыласос і нават бульбакапалку, у той час пакуль яе муж (аб'ёса груш) дзе-небудзь у лазні ціскае адзіночкі, ад чаго, пэўна, непераборлівых баб. Пры ўсім гэтым жонка ў курсе спраў, сыны — тым больш, хаця ніхто не папракне бацьку, «бо ён гаспадар». Падаецца, што такое выхаваньне — толькі ўрадлівая глеба для вырошчвання такіх жа хамаў.

«Гаспадар»

Яму 45, выглядае на ўсё 60. Пастарэў раней часу, агуркуецца, нягледзячы на тое што жыве ў спрыяльных умовах: дзеці радуюць, жонка спакойная, не «піла», праца няпыльная. Проста чалавек любіць праблемы. Дакладней, ствараць іх сабе. У яго заўжды шмат «дзялоў», як ён любіць называць звычайныя абавязкі накшталт заплаціць за камунальныя паслугі. А пакарміць ката Мурзіка для яго — гэта вырашыць задачу невядома якой цяжкасці. Заплаціўшы за паслугі, прыходзіць дадому і загінае пальцы, прыгаворваючы: «За электрычнасць заплаціў, за сьвятло заплаціў, за газ заплаціў, за тэлефон, за тэлевізар...» Так можа працягвацца да бясконцасці, пакуль ён не пералічыць усю бытавую тэхніку ў хаце і не пачуе лісьлівае: «Ах, які ты маладзец! Які дзячч!» Вось такая варона-хвальбона. А ён некалі скончыў тэхнічную ВНУ, хаця гэта не перашкаджае яму быць абсалютна недасьведчаным у пытаннях рамонтаваньня праса, тэлевізара, лядоўні. Ды што там тэхніка, кампутары! Мужык ухляецца ад элемэнтарнага: забіць цывік, навастрыць нажы. Сорамна! Але калі вырашаюцца сур'ёзныя пытанні ў сям'і, ён не забудзе падагульніць: «Як я сказаў, так і будзе! Хто ў хаце гаспадар?!»

Бабы

Напачатку надта карцела называць сваё прысьвячэнне мужыкам менавіта так. Але ж ня ўсе вы настолькі кепскія і нэгатыўныя. Хочацца прыгадаць выраз са слэктакля «Смак яблыка»: «Мужыкі, ды каб вас памыць ды апрануць належным чынам, ні адзін замежнік і мезенца вашага ня будзе варты!» Мужыкі, толькі чаму ўсё за вас мусім рабіць мы, бабы?!..

Зямля і воля

Ці ўсведамляе дзяржава, што, аддаючы калгасы ў арэнду, яна аддае таксама частку палітычнай улады? Калі так, то яе клясавае сутнасць выяўляецца проста нахабна. Эліта добраахвотна паступаецца ўладнай прасторай, дзе ўлада ня здольная прыносіць бабак. Апазыцыя таксама магла б за 17000 руб. набыць сабе вёсачку...

Прэзідэнцкі сындром сынтэзаваў кангеніяльную ідэю — любы чужак можа выкупіць нерэнтабельны калгас прыкладна за скрыню «Крыніцы»: 17000 рублёў. Бацькавыя яйцагаловыя ўжо тужацца адпаведным дэкрэтам.

Хаця я ў сельскай гаспадарцы ні бум-бум, мяркую, што прэзідэнцкі эдыкт азначае вялікі аграрны set-up. Як сьцьвярджае сайт Харты, жыццё паловы з 2300 беларускіх калгасаў нагадвае экзистэнцыю сярэдняй недзяржаўнай арганізацыі з той розніцай, што аплікейшаны пішуць ня Сорасу на гранты, а бацьку на крэдыты.

У выніку «канцэсізацыі», са слоў крыэйтэраў аграрнай рэформы, за кальцавой раскінецца беларуская Аркадыя: сучасны Васіль Дзятлік будзе прыстойна зарабляць у сучаснага бізнэсмэна Карча, якому, у сваю чаргу, хопіць гешэфтаў, каб: а) закардыравацца; б) уставіць старому Карчу новыя зубы і в)

звасіць жонку Ганну Чарнушку зь дзіцем у сталічны «Макдональдз».

Не хацелася б выводзіць нашых чыноўнікаў з самагагнозу, але хачу нагадаць, што нешта падобнае ўжо існавала ў Лацінскай Амэрыцы, дзе амэрыканскія кампаніі «Юнайтэд Фрукт Компані» ды «Вэст-Індыян Шугар» таксама мелі канцэсіі. Я нешта ня чуў бак аб зможным жыцці лацінасаў. Сэнс канцэсіі — эксплюатацыя чалавечых і прыродных рэсурсаў. А паколькі гэта арэнда — штука часовая, рабіць гэта трэба інтэнсіўна. Пры гэтым адбываецца цікавы працэс: эканамічная ўлада кампаніі-латыфунды паступова пераходзіць у палітычную. У Гватэмале гэты працэс дайшоў да таго, што галоўны фрукт зь «Юнайтэд Фрукт» нават фармаваў урад. Такое ў нас на ўрад ці магчыма, але тое, што прозьвішча дэпутата ад арандаванай вёскі будзе вызначацца

ЛЕВЫМ ВОКАМ

на барбэю мэнэджэраў кампаніі-арандатары, відавочна.

Ці ўсведамляе дзяржава, што, аддаючы калгасы ў арэнду, яна аддае таксама частку палітычнай улады? Калі так, то яе клясавае сутнасць выяўляецца проста нахабна. Эліта добраахвотна паступаецца ўладнай прасторай, дзе ўлада ня здольная прыносіць бабак.

Што да апазыцыі, то сучасная аграрная рэформа стварае глебу для страшэнна цікавай правакацыі. Замест таго каб надрукаваць на 17000 руб. сто стыкерсаў «Беларусь у Эўропу», можна спакойна набыць сабе вёсачку. І даць волю ўсім сваім палітычным вычварэнням.

Анархістам на базе калгасу можна стварыць вольны фаліанстэр, дзе Ганна, абодва Карчы і Васіль будуць жыць як сэкс-свінгеры, а замест рапусу сеяць каноплі. Нацыяналістам — пакуражыцца з назвамі вуліц і аб'ектаў. Уяўляецца сабе «Хлеў імя Чорнага ката»? Лібэралы з АПП нарэшце рэалізуюць сваю блакітную мару і на правах субарэнды прыватызуюць усё — дарогі, крыніцы, лясы і нават слупы. Тысяча калгасаў! Гэтага хопіць усім! Але ўсё ж лепш пасьпяшацца, пакуль фішку не прасяклі сэктанты-крышнаіты.

Лёлік Ушкін

ФЭЛЬЕТОН

Паста нумар адзін

Працяг са старонкі 2.

Дырэктар: Сэлектар адключае, можаце мне вазражаць.

Першы Мэнэджэр: Галоўнае — упэўніць спажыўца, што астатнія яшчэ горшыя. І ён купіць нашу пасту! Ён жа да яе прывык. Так ужо было!

Дырэктар (уздыхае): Тым, што прывыклі, — між намі — усё адно. Яны парашком «Сталінгейт» некалі зубы чысьцілі. А пасля жалезныя ўставілі.

Мэнэджэр з дубовым лісьцікам на каўняры: А харошы быў парашок...

Дырэктар: Але многія яго інгрэдыенты маральна састарэлі. Нам трэба новыя распрацоўкі. Адзел навукі?

Другі Мэнэджэр: Хутка патэнцыйны спажывец, у якога ньюць зубы ад Бяззубага Тэлеканалу, ня зможа ўцячы ад нашае рэкламы і на спадарожнікавай та-

лерцы. Праўда, уласны спадарожнік пакуль ня можам запустыць, таму будзем транслявацца праз арандаваны ў братняга канцэрну «Зубарос».

Самы Стары Мэнэджэр: А я б з «Зубаросам» наагул аб'яднаўся. Разам мы адразу б канкурэнтаў замачылі. Я даўно падкрэсьліваю, што нашыя пасты з адных інгрэдыентаў!

Дырэктар: Вы гэта бросьце. Нам, наадварот, трэба памяншаць залежнасьць ад зубаросаўскіх інгрэдыентаў. Што, у нас сваіх лекавых траваў мала? Заўтра ж пашлем увесь пэрсанал з косамі на паплавы.

Другі Мэнэджэр: Але ня ўсякая ж трава...

Дырэктар: Адзел навукі, што такое? Чаму гэта вы дагэтуль не прыдумалі такіх камбайнаў, якія б выбарачна касілі толькі лекавыя травы? Дзе ваш патрыятызм? Давайце практычныя вынікі, а

мы вас падтрымаем матэрыяльна і маральна. Возьмеце сродкі, зэканомленыя на заробку сябрам Адзелу вясельных генэралаў, якія перасталі есьці, каб ня чысьціць зубы нашай пастай. Дарэчы, як там — унеслі прапанаваныя імі зьмены ў сьпіс інгрэдыентаў ці зрабілі так, як я сказаў?

Мэнэджэр Адзелу вясельных генэралаў: Як мы маглі Вас не паслухаць!..

Мэнэджэр у цывільным: Дый навошта паляпшаць якасьць? У нас жа ёсьць Камітэт Дасьледаваньня Карыесу, які можа зладзіць татальнае абсьледаваньне ў любой арганізацыі ды ўсім мусова прапісаць «Луколкейт».

Мэнэджэр з дубовым лісьцікам на каўняры: Шкада, што татальныя чысткі зубоў цяпер не практыкуюцца.

Мэнэджэр з льюлькай: Вось

мыльна-шампуневы канцэрн Мылошавіча таксама практыкаваў галавамайкі. А чым скончылася?..

Дырэктар: Мне ўсё ясна. Рэзальцыя. Адзелу навукі — кляпаць косы. Кіраўнік адзелу рэкламы — заўтра кулём у фінальце. І адказваеш галавой! Змарнуеш — зубны камень знойдзем. Адзелу вясельных генэралаў — прэмія. У «Зубарос» дашліце факс — вазьміце леташні, пастаўце сёньняшняю дату. Дэпартаменту замежных коміваяжораў — актывізавацца! Помніце: коміваяжор — ліцо дырэктара. Усе свабодны. А вас, мэнэджэр Камітэту дасьледаваньня карыесу, я папрашу астацца...

Цяжкі быў дзень. Дырэктар стомлена кінуў газэту і пацягнуўся да начніка. Мяккае святло бліснула на шклянцы з штучнай сквіцай і згасла.

Сяргей Мікулевіч

КАІСА

Чатыры ліцьвіны ў адной школе

11 ліпеня завяршыліся паўтысячы баталій Мэмарыялу Верасава. Майстры Юры Ціханаў і Сяргей Міхайлоўскі, выхаванцы 11-й школы, якая трэці год запар арганізуе мэмарыял, знаходзіліся за мяжой, грасмайстры самаўхіліліся... Тым ня менш, склад сьлетняй менскай «швайцаркі» выйшаў досыць прадстаўнічы. 9 майстроў, зь якіх 2 — міжнародныя, 4 — майстры ФІДЭ і 3 нацыянальныя, 44 кандыдаты ў майстры. Са 120 удзельнікаў шостую частку складалі прадстаўніцы прыгожай паловы чалавецтва. 3 Расеі прыехала Лена Таірава, экс-чэмпіёнка Эўропы сярод дзяўчынак.

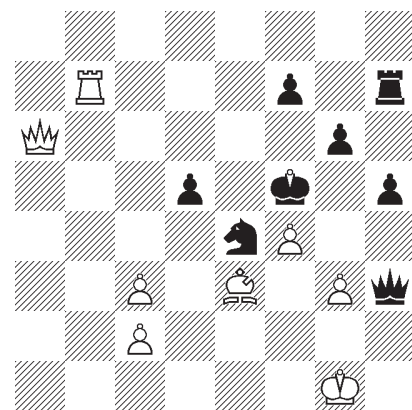
Верасаўскі мэмарыял — адно з рэдкіх у краіне спаборніцтваў, дзе гульцы могуць павысіць свой шахматны рэйтынг. Праўда, гэтае права абярнулася для гульцоў зьмяншэньнем прызавага фонду, бо львіная доля турнірных унёскаў пайшла якраз на «падлік рэйтынгаў». Першы прызэр — жыхар Наваполацку, міжнародны майстар Мікіта Маёраў — за тыдзень перамог (ён набраў восем ачкоў зь дзевяці) зарабіў, напрыклад, крыху болей за сотню даляраў. Магчыма, таму і якасьць гульняў часыяком пакаціла жадаць лепшага — дзеля чаго выкладацца?

Некаторым з удзельнікаў ледзь споўнілася во сем гадоў. Мэмарыял Верасава стаў трэніровачнай пляцоўкай для здольных дзяцей і падлеткаў, што ўвосень выправяцца на чэмпіянаты Эўропы і сьвету ў сваіх узростах катэгорыях. Сярод іх — двойчы чэмпіёнка Беларусі сярод дзяўчат Алена Клімец, першы ў краіне сярод 14-гадовых падлеткаў Кірыла Ступак і іншыя. 13-гадовая Таірава ўзяла трэцяе месца.

Ажно чатыры гульцы мелі ў сваім прозьвішчы слова «ліцьвін»: майстар Уладзімер Ліцьвінаў і першаразраднік Ліцьвінаў Аляксандар (не сваякі), Ліцьвінчук і Уладзімер Ліцьвін са Слоніму. Апошні, дарэчы, лёгка перайграў вышэйшага па званьні Яўгена Сьпіну, госьця з Малдовы.

ВР

Як бы вы згулялі?

Пазыцыя з партыі Л.Стацко — І.Каньшыка, мэмарыял Верасава, 2004. Ход белых.

Адказ на заданьне з №26: 1. Td8! Фd8 2. Cf7+ з выйгрышам фэрзя (калі 1...Td8, то 2. Фf7+ Kph8 3. Фf6X).

Наша Ніва

незалежная газэта

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»: З.Вольскі (1906), А.Уласаў (1906—1914), Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч, У.Знамяроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі	Наста Бакшанская
галоўны рэдактар	Андрэй Дынько
фота-рэдактар	Арцём Лява
карэктар	Сяргей Петрыкевіч
карэктарка	Галіна Рабянкова
нам. галоўнага рэдактара	Андрэй Скурко
тэхнічны рэдактар	Андрэй Чык
выдавец і заснавальнік	Фонд выданьня газэты «Наша Ніва»

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАЎ:

220050, Менск, а/с 537
Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,
8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НИВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 8 палос фарматам А2, 4 друк. арж. Друкарня РУП «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». Менск, пр. Скарыны, 79. Рэдакцыя не нясе адказнасьці за змест рэкламных абвестак. Кошт свабодны. Пасьведчаньне аб рэгістрацыі прыярыяднага выданьня № 581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзенае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь. Юрыдычны адрас: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 2а. Р/р 3015212000012 у МГДААТ «Белінвестбанк», Менск, код 764. Наклад 3368. Газэта выдаецца 48 разоў на год. Нумар падпісані ў друку 21.00 21.07.2004. Замова № 4461. Рэдакцыйны адрас: Менск, Калектарная, 20а/2а

24 ліпеня

запрашаем у вандроўку

Каралеўская Горадня

Мураванка: Маламажэйкаўская царква. Горадня: Каложа, Фарны касьцёл Сьв.Францішка Ксавэра, Верхняя царква, Гарадніца Тызенгаўза, Драмтэатар, Заапарк, Касьцёл Адшуканьня Сьвятога Крыжа і манастыр бэрнардынцаў, Лямус пры Брыгіцкім манастыры, Ніжняя царква, Новы замак, Стары замак.

Кошт вандроўкі: для дарослых — 23000 руб., для школьнікаў — 20000 руб.
Т.: 8-029-551-30-75, 222-88-76
<http://altusplus.narod.ru>

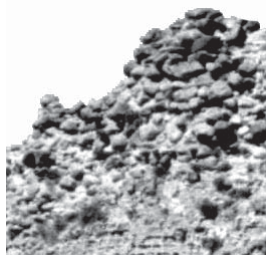
7 жніўня

запрашаем у вандроўку

Легенды, паданьні, закліяцьці

Крэва: замак (руіны) 1338 г., касьцёл, царква
Баруны: касьцёл і манастыр XVIII ст.
Гальшаны: замак XVII ст., касьцёл і манастыр францішканаў XVII ст., жылая забудова

Кошт вандроўкі: для дарослых — 23000 руб., для дзяцей — 20000 руб.
Т.: 222-88-76
<http://altusplus.narod.ru>

НЯ РЭЖЦЕ ГАЗЭТУ!

Увага! Цяпер прыватную абвестку ў «НН» (ня больш за 15 словаў) можна падаць звычайным лістом (а/с 537, 220050, Менск), а таксама электроннай поштай на адрас nn@promedia.by або разьмясьціўшы на форуме сайту www.nn.by. Дык скарыстайцеся!

Дзякуй Ігару Кузьменку зь Менску за падтрымку.

30 ліпеня—2 жніўня

запрашаем у вандроўку

«Золота Підкова» Львоўшчыны

Менск—Жоўква—Крэхія—Львоў—Алеск—Падгорцы—Золачыў—Сьвірж—Менск

Кошт вандроўкі: для дарослых — 45 у.а. + 15000 руб., для школьнікаў і студэнтаў — 40 у.а. + 15000 руб.

Кошт уключае: праезд аўтобусам, начоўку ў гатэлі «Львоў», экскурсійнае абслугоўваньне без уваходных квіткаў (квіткі ў замкі 0,1—0,5 у.а.).

Неабходныя дакумэнты: пашпарт, для непаўналетніх — натарыяльна пацьверджаны дазвол на выезд за мяжу ад абаіх бацькоў.
Т.: 8-029-551-30-75, 222-88-76
<http://altusplus.narod.ru>

